

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY
POVODNÍ NA ŘECE VLTAVĚ V JIHOČESKÉM
KRAJI**

Autor práce: Aneta Voldřichová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. Ing. Jaroslav Slepecký, PhD.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Aneta Voldřichová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Ekonomické a sociální důsledky povodní na řece Vltavě v Jihočeském kraji

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Economic and Social Consequences of Floods on the Vltava River in the South Bohemian Region

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): doc. Ing. Jaroslav Slepecký, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): červen 2020

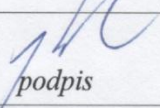
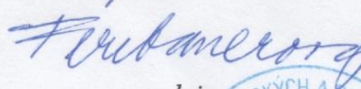
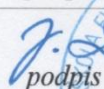
Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem práce bude charakterizovat ekonomické a sociální důsledky povodní na řece Vltavě v Jihočeském kraji, zavedená protipovodňová opatření a možnosti řešení krizových situací při zvládnutí průběhu a následků povodní.

V empirické části bude vedlejším cílem charakteristika a porovnání povodní a protipovodňových úprav na řece Vltavě na území Jihočeského kraje v letech 2002, 2009, 2010 a 2013. Empirická část bude zahrnovat rozhovory směřující na občany a pracovníky Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje. Rozhovory se budou zaměřovat na otázky týkajících se ekonomických dopadů po povodních a zkušenosti pracovníků spojené s průběhem povodní.

Student: Aneta Voldřichová	29.06.2020 datum	Voldřichová' podpis
Vedoucí práce: doc. Ing. Jaroslav Slepecký, Ph.D.	14.7.2020 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	22.9.20 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	1.10.20 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1.10.20 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli v realizaci bakalářské práce. Zejména děkuji vedoucímu práce panu doc. Ing. Jaroslavu Slepeckému, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost. Poděkování patří také RNDr. Růženě Ferebauerové, za cenné informace a rady, které mi poskytla, kdykoli jich bylo potřeba. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem dotazovým, kteří mně poskytli rozhovory za účelem zpracování jejich životních příběhů. Na závěr bych chtěla vyjádřit velké díky mé rodině a přátelům, kteří mi byli podporou po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

VOLDŘICHOVÁ, A. *Ekonomické a sociální důsledky povodní na řece Vltavě v Jihočeském kraji : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2021. 62 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. Ing. Jaroslav Slepecký, PhD.

Klíčová slova: krizová situace, legislativa, ochrana obyvatelstva, ochrana před povodněmi, povodeň.

Tato bakalářská práce je členěna do 23 kapitol. Vymezuje obecný pojem povodeň, a další pojmy s tím spojené, jako je legislativní zakotvení, průběh povodní, mimořádný stav, ochrana obyvatelstva, krizová situace a protipovodňová opatření. Důkladněji se zaměřuje na povodně v letech 2002, 2006, 2009, 2010 a 2013. Praktická část bakalářské práce s sebou přináší odpovědi od občanů a pracovníků hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje. Rozhovory se zaměřují na otázky týkající se dopadu povodní na občany a zkušenosti pracovníků hasičského sboru spojené s průběhem povodní.

ABSTRACT

VOLDŘICHOVÁ, A. *Economic and Social Consequences of Floods on the Vltava River in the South Bohemian Region : Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2021. 62 p. Supervisor : doc. Ing. Jaroslav Slepecký, PhD.

Key words: crisis situations, flood, flood protection, legislation, population protection.

This bachelor's thesis is divided into 23 chapters. It defines the general concept of a flood and other concepts associated with this issue. Such as legislative entrenchment, the course of the flood, the state of emergency, protection of the population, crisis situation, and flood control measures. This thesis focuses more thoroughly on the floods in 2002, 2006, 2009, 2010 and 2013. The practical part of the bachelor's theses is mainly focused on the answers of citizens and employees of the fire brigade of the South Bohemian Region. The interviews are focused on issues related to the impact of the floods on citizens and the experience of fire brigades associated with the course of mainly the above-mentioned floods.

Obsah

Úvod.....	11
1 Cíl a metodika bakalářské práce	12
2 Povodeň.....	13
3 Vymezení pojmů	15
3.1 Povodeň vs. záplava	15
3.2 Záplavová čára.....	15
3.3 Záplavové území	15
3.4 Zátopa.....	16
4 Druhy povodní	17
4.1 Přírozené povodně	17
4.2 Zvláštní povodně	18
5 Průběh povodní	19
6 Výskyt povodní během roku	19
7 Legislativa	20
8 Krizová situace.....	22
8.1 Krizové stavy.....	23
8.1.1 Stav nebezpečí.....	23
8.1.2 Nouzový stav.....	23
8.1.3 Stav ohrožení státu	23
8.1.4 Válečný stav	24
8.2 Krizový plán Jihočeského kraje.....	24
8.3 Orgány krizového řízení	24
8.4 Krizové subjekty.....	25
8.5 Přípravy na krizové situace - postup	25
9 Ochrana před povodněmi	26
9.1 Ochrana před přírozenými povodněmi.....	26
9.2 Ochrana před zvláštními povodněmi.....	27

10	Mimořádná událost – mimořádný stav.....	28
10.1	Rozdělení mimořádných událostí	28
11	Organizace záchranných a likvidačních prací v místě zásahu	29
11.1	Organizace a členění místa zásahu	29
12	Úkoly povodňových orgánů obce	30
13	Povodňové plány.....	31
14	Protipovodňová opatření	32
14.1	Protipovodňová opatření současnosti	32
14.1.1	Aktivní protipovodňová opatření	32
14.1.2	Pasivní protipovodňová opatření.....	32
14.2	Protipovodňová opatření v minulosti.....	33
14.3	Protipovodňová opatření v Českých Budějovicích na řece Vltavě.....	33
15	Zásady chování pro obyvatele při povodni	34
15.1	Zásady chování při přirozené povodni.....	34
15.1.1	Stupeň povodňové aktivity = STAV BDĚLOSTI.....	34
15.1.2	Stupeň povodňové aktivity = STAV POHOTOVOSTI.....	34
15.1.3	Stupeň povodňové aktivity = STAV OHROŽENÍ	34
15.2	Zásady chování při zvláštní povodni	34
16	Oznámení případu ohrožení	36
17	Ochrana obyvatelstva	37
17.1	Právní předpisy pro ochranu obyvatelstva České republiky.....	37
17.2	Hlavní úkoly ochrany obyvatelstva	38
18	Evakuace	39
18.1	Druhy evakuace	39
18.1.1	Evakuace z hlediska rozsahu.....	39
18.1.2	Evakuace z hlediska doby trvání.....	40
18.1.3	Evakuace z hlediska závislosti na zvolené variantě řešení ohrožení	40
18.1.4	Evakuace z hlediska způsobu realizace.....	40

18.2	Průběh evakuace	41
18.2.1	Rozhodnutí o evakuaci	41
18.2.2	Povinnost podrobení evakuaci	41
18.3	Jak se dozvíme o připravované evakuaci	41
19	Evakuační zavazadlo	42
19.1	Obsah evakuačního zavazadla	42
19.1.1	Potraviny a tekutiny	42
19.1.2	Léky a hygienické potřeby	42
19.1.3	Komunikační zařízení a vybavení pro přežití	42
19.1.4	Oblečení a věci na spaní	42
19.1.5	Osobní doklady a drobné cennosti	42
20	Zásady chování po povodni	43
21	Ekonomické škody	44
21.1	Další členění ekonomických škod	44
21.1.1	Škody přímé	44
21.1.2	Škody nepřímé	45
22	Povodně v letech	46
22.1	Povodně 2002	46
22.2	Povodně 2006	47
22.3	Povodně 2009	48
22.4	Povodně 2010	48
22.5	Povodně 2013	48
22.6	Srovnání povodní 2002 a 2013	49
23	Dotazování – autentické výpovědi	50
23.1	Hlavní položené otázky	50
23.2	Výpovědi občanů	51
23.2.1	Výpověď Marty Weberové	51
23.2.2	Výpověď OSOBY A	51

23.2.3	Výpověď Nicole Seel	52
23.2.4	Výpověď Evy Trojanové.....	52
23.2.5	Výpověď OSOBY B	52
23.2.6	Výpověď OSOBY C	53
23.2.7	Výpověď Blanky Kubátové	53
23.2.8	Výpověď Zuzany Valentin.....	54
23.2.9	Výpověď Jany Hrubé	54
23.2.10	Výpověď OSOBY D	55
23.2.11	Výpověď Petry Pavelcové	55
23.3	Výpovědi pracovníků HZS	55
23.3.1	Výpověď Jana Tůmy.....	55
23.3.2	Výpověď p. Kdolského	56
23.3.3	Výpověď Václava Hošna	56
	Závěr	57
	Seznam použitých zdrojů	58
	Seznam zkratk	62

Úvod

Historicky nejznámější povodní je zřejmě „potopa světa“, známá především z Bible jako celosvětová katastrofa. Byla způsobena deštěm trvajícím 40 dnů a dalších 335 dní trvalo, než voda opadla a osazenstvo archy mohlo vystoupit na pevninu. Je velmi pravděpodobné, že pověst o potopě má racionální jádro, což potvrzuje i několik metrů silná vrstva naplavenin, zjištěna při vykopávkách v Mezopotámii.

V naší nejstarší kronice Kosmově, jsou zaznamenány velké povodně již v r. 1118 a 1121. Tyto povodně poškodily vždy skoro celou Českou republiku. Je tak zachyceno do konce 18. století celkem 43 významných povodní, v 19. a 20. století pak dalších 19. V 21. století jich máme prozatím 6, a to v roce 2002, které se vepsaly do paměti mnoha z nás, dále 2006, 2009, 2010 a 2013. Doufejme, že toto číslo zůstane i nadále stejné.

Povodně tu vždy byly a v budoucnosti se jim ani nevyhneme. Někdy přijde řada i na nás, nemůžeme se vždy dívat na katastrofy jen v televizi z měkkého křesla. Jihočeská města jsou bohužel k tomu i předurčena, a to díky bezpočetnému množství rybníků, vodních nádrží a především kvůli řece Vltavě a rovinaté oblasti kraje, jako je Českobudějovická pánev - České Budějovice mají předpoklad k záplavám a povodním i kvůli soutoku dvou velkých řek, Vltavy a Malše.

Avšak i něco „pozitivního“ nám již vzniklé povodně přinesly. Povodně v roce 2002 daly svou silou a ničivými následky vzniknout novým zákonům, včetně určení orgánů krizového řízení odpovědných za přípravu a řešení krizových situací. Tato vzniklá situace také upozornila na nutnost protipovodňových opatření a dokonalejšího zpracování plánů záplavových oblastí, které mohu ze své strany potvrdit, neboť bydlím v první záplavové oblasti, a ač si povodně 2002 nepamatuji a mohu porovnat jen ty „novější“ a to tedy v roce 2009, 2010 a 2013, mohu s klidem říci, že již při sebemenším zvýšení vodních toků, protipovodňová opatření fungují a to od informování občanů, až po stavbu povodňových hrází podél řeky.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je charakterizovat ekonomické a sociální důsledky povodní na řece Vltavě v Jihočeském kraji, zavedená protipovodňová opatření a možnosti řešení krizových situací při zvládnání průběhu a následků povodní.

V teoretické části se budu zabývat obecným vymezením pojmu povodeň, včetně legislativního zakotvení. Bude rozebrán průběh povodní se zaměřením na mimořádný stav včetně ochrany obyvatelstva, řešení a provádění likvidačních prací, příprav obce na mimořádnou událost a jiné. V dalších kapitolách zpracuji krizovou situaci, řešení přípravy krizové situace a řešení krize již po vyhlášeném krizovém stavu. V neposlední řadě rozeberu krizové subjekty a protipovodňová opatření, která budou zahrnovat počátky protipovodňových opatření v současnosti a minulosti, povodňové plány a jiné.

V empirické části bude vedlejším cílem charakteristika a porovnání povodní a protipovodňových úprav na řece Vltavě na území Jihočeského kraje v letech 2002, 2006, 2009, 2010 a 2013. Empirická část bude zahrnovat rozhovory směřující na občany a pracovníky Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje. Rozhovory se budou zaměřovat na otázky týkající se ekonomických a sociálních dopadů po povodních a zkušenosti pracovníků spojené s průběhem povodní.

Jsem si vědoma, že jakákoliv práce by měla dát podnět k zamyšlení a posouzení, nabídnout nějaké řešení či nové náměty jak danou problematiku po předchozích zkušenostech lépe zvládnout. Při nejmenším by měla práce podat nějaké možnosti pro zlepšení dané problematiky. Avšak nejsem osoba dostatečně informovaná a znalá v tomto oboru, abych mohla nabídnout nějakou podstatnou změnu, neboť je vše jasně dané a povodně nevyzpytatelné a záleží na tom, jak budou orgány, záchranné složky a lidé s touto situací nakládat a jak budou situaci brát vážně a zda se poučí z předchozích chyb.

Díky této práci jsem se mohla s touto problematikou více seznámit a poznat, že tyto mimořádné události nejsou jednoduché a každá povodeň nebo záplava je jiná svojí velikostí, ničivou silou nebo následky.

Cílem mojí práce se proto stala, na prvním místě, informovanost čtenáře, kterého se snažím obeznámit s tématem. Aby ten, kdo nezažil tuto mimořádnou událost, měl alespoň náhled, jak se dokáže lidem změnit běžný život z minuty na minutu.

2 Povodeň

Definice dle zákona 254/2001 Sb. nám vymezuje tento pojem jako: „*Povodeň je přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku. Přechodné výrazné stoupnutí vodní hladiny konkrétního vodního toku, při kterém se voda z koryta vylévá, způsobuje následné zaplavení bezprostředního i blízkého okolí vodního toku, ohrožuje životy a majetek, devastuje životní prostředí a působí značné materiální škody.*“¹

Existuje i definice povodně dle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládnutí povodňových rizik v tomto změni: „*Dočasné zaplavení území, které obvykle není vodou zaplaveno. Tento pojem zahrnuje povodně způsobené řekami, horskými bystřinami, občasnými vodními toky ve Středomoří a záplavy z moří v pobřežních oblastech a nemusí zahrnovat povodně způsobené kanalizačními systémy.*“²

Pro potřeby této bakalářské práce budu však vycházet z definice dle znění zákona 254/2001 Sb.

Povodeň je často označována za přírodní katastrofu, nejčastěji způsobenou zejména táním, chodem ledů či dešťovými srážkami. Není však vyloučený ani vliv lidského faktoru, zejména při stavbě hrází či revitalizaci vodních toků (použití levnějších materiálů, špatné technologie, spěch atp.) nebo jinými vlivy, jako je porucha vodního díla (protržení) a jiné.

Následky mohou být zanedbatelné i katastrofální. Povodně způsobují škody zejména na infrastruktuře, podnikatelské činnosti a na soukromém majetku, které se nacházejí v blízkosti záplavových oblastí. Dále přinášejí velké, někdy i nevratné, ekologické škody a v tom nejhorším případě způsobují škody na zdraví či ztráty na životech.

Povodňové škody lze samozřejmě snížit, především odstěhováním od vodních toků, neboť koncentrace lidí v jejich blízkosti je velice vysoká již od nepaměti. Je tomu především proto, že v blízkosti lidé tradičně žili a pracovali, země je zde většinou

¹ Povodeň - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/povoden.aspx>>.

² EUR-Lex - 32007L0060 - EN - EUR-Lex. *EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32007L0060>>.

plochá a úrodná a řeky nabízí dopravní možnosti. Některé povodně se vyvíjejí pomalu a lze jim zabránit, nebo alespoň ochránit majetek a lidské životy, zatímco jiné, přívalové povodně, se mohou vyvinout během několika minut a to i daleko od vodních toků (např. z eroze ohrožených polí, rozsáhlých nepropustných ploch) nebo bez viditelných známek deště. Povodně mohou být lokální, ovlivňující blízké okolí vzniku, nebo velmi rozsáhlé, ovlivňující celé povodí. Ovšem při pohledu do historie, povodně nebyly jen devastující, ale i přínosné. V některých oblastech Egypta na řece Nil či Mezopotámie na řekách Eufrat a Tigris byly, nebo jsou, pravidelné povodně očekávanou podmínkou pro fungující zemědělství.³

³ Povodeň - cs.LinkFang.org. *Vítejte ve - cs.LinkFang.org* [online]. © 2021 [cit. 2021-01-12]. Dostupné z WWW: <<https://cs.linkfang.org/wiki/Povode%c5%88>>.

3 Vymezení pojmů

3.1 Povodeň vs. záplava

Pro lepší vyjádření a pochopení rozdílu těchto pojmů použijí definice pojišťoven.

Povodní se rozumí zaplavení menších či větších územních celků vodou, která se vylila z břehů vodních toků, nádrží, nebo jejich břehy protrhla. V praxi to tedy znamená, že zasažení povodní, hrozí domovu v případě, nachází-li se v blízkosti potoka, říčky, řeky, rybníka nebo přehrady, kde voda jednoduše přeteče.⁴

Záplavou je naopak vytvoření souvislé vodní plochy, vylití vody z koryta, která po určitou dobu stojí nebo proudí v místě a může být způsobena i z jiných zdrojů, než vodních toků, např. dešťovými srážkami nebo táním sněhu. Příčina je tedy jiná, než u povodně. Jako příklad můžeme uvést „průtrž mračen“ nebo tání sněhu, kdy okolní pole a louky nestačí vodu dostatečně rychle vsáknout a voda si najde odtok přes pozemek, v nejhroším případě i přes obydlí. Záplava tak může postihnout opravdu každého.⁵

3.2 Záplavová čára

„Křivka odpovídající průsečnici hladiny vody se zemským povrchem při zaplavení území povodní.“⁶

3.3 Záplavové území

Podle Zákona o vodách č. 254/2001 Sb. § 66 odst. 1 a odst. 2 jsou záplavová území, která mohou být při výskytu přirozené povodně zaplavena vodou. Jejich rozsah je povinen stanovit na návrh správce vodního toku vodoprávní úřad, ten může uložit správci vodního toku povinnost zpracovat a předložit takový návrh v souladu s plány hlavních povodí a s plány oblastí povodí. V zastavěném území, v zastavitelných plochách podle územně plánovací dokumentace, případně podle potřeby u dalších území, vymezí vodoprávní úřad na návrh správce vodního toku aktivní zónu

⁴ Liberecký kraj. *Novinykraje.cz* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.novinykraje.cz/liberecky/2020/06/22/kdyz-vas-zaplavi-voda-mate-spravne-uzavrenou-pojistku-pokud-ne-nedostanete-od-pojistovny-nic/>>.

⁵ Tamtéž

⁶ Záplavová čára - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-11-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/zaplavova-cara.aspx>>.

záplavového území podle nebezpečnosti povodňových průtoků.⁷ Záplavová území se stanovují hydraulickým výpočtem nejvyšších hladin vody pro průtoky s různou dobou opakování. Aktivní zóna záplavového území se stanovuje podle nebezpečnosti povodňového průtoky na základě zpracování map povodňového ohrožení.⁸

3.4 Zátopa

Zátopa přichází odspodu. Zatopení je tedy způsobeno spodní vodou, jejíž příčinou je zvýšení hladiny spodní vody. Rozumí se tím tedy zatopení pozemku či nemovitosti proudící nebo stojící vodou z jiných příčin než z důvodu povodně.

⁷ 254/2001 Sb. Vodní zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>>.

⁸ Záplavová území - Ministerstvo životního prostředí. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. © 2008 [cit. 2020-11-10]. Dostupné z WWW: <https://www.mzp.cz/cz/zaplavova_uzemi>.

4 Druhy povodní

4.1 Přírozené povodně

Přírozené povodně se definují z hlediska zákona o vodách jako povodně vzniklé především shodou přírodních podmínek v povodí vodního toku v daném místě. Můžou to být například zimní a jarní povodně způsobené táním sněhové pokrývky, popřípadě v kombinaci s dešťovými srážkami. Tyto povodně se nejvíce vyskytují na podhorských tocích. Letní povodně, které jsou způsobené dlouhotrvajícími regionálními dešti nebo krátkodobými srážkami velké intenzity se vyskytují z pravidla na všech tocích v zasaženém území, obvykle s výraznými důsledky na středních a větších tocích.⁹

Jedná se tedy zejména o:

- **Povodně říční** - povodně způsobené táním sněhu, vznikají v zimním nebo jarním období či povodně vzniklé odtokem srážkových vod z vnitrozemí.
- **Dlouhotrvající deště** - několikadenní intenzivní (převážně letní) srážky.
- **Přívalové deště – bleskové povodně** - přívalové povodně vznikají následkem krátkodobých a velmi intenzivních přívalových srážek zejména při letních bouřkách. Voda padá na zem mnohem rychleji, než se dokáže vsáknout do půdy. Mění se na rychle tekoucí vodu po povrchu. I když zasažená plocha většinou není velká, voda proudí velmi rychle, má velkou ničivou sílu a způsobuje značné škody.¹⁰
- **Ucpání vodního toku plujícími krami** (zimní, jarní) - zámrz řeky zmenšuje průtočný profil, navíc při oblevě jsou ledové kry unášeny a mohou tvořit ledové bariéry, za nimiž se voda vzdouvá a zaplavuje údolí. Riziková místa pro vznik ledových bariér na tocích jsou zejména v místech jezů, mostů apod.¹¹

⁹ *Ochrana před přírodními a zvláštními povodněmi v ČR* [online]. © [cit. 2021-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/soubor/povodne-pdf.aspx>>.

¹⁰ ALLABY, M. *Floods*. Facts On File Inc, 2003. 40 s.

¹¹ Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy. *Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy* [online]. © 2016 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://bezpecnost.praha.eu/clanky/zakladni-pojmy>>.

4.2 Zvláštní povodně

Zvláštní povodně se definují z hlediska zákona o vodách jako takové, jež nevznikly z přírodních příčin, ale v důsledku technické závady či havárie na nějakém vodním díle v povodí příslušného vodního toku. Jedná se tedy zejména o:

- Poruchu či havárii (protržením hráze) vodního díla,
- nouzové řešení kritické situace na vodním díle vyvolávající vznik, mimořádné události (krizové situace),¹²
- poškození, roztržení vodovodního řádu (velkých měst),
- přírodní vlivy - mráz, nebo stárí materiálu.

Správci vodních toků jsou podniky Povodí, ZVHS a Lesy ČR.¹³

¹² Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy. *Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy* [online]. © 2016 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://bezpecnost.praha.eu/clanky/zakladni-pojmy>>.

¹³ ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ, J. *Povodně v území – institucionální a ekonomické souvislosti*. Praha Eurolex Bohemia. 2007. 89 s.

5 Průběh povodní

Každé povodně mají jiný nástup a průběh. Někdy je předpokládán, někdy bohužel ne. Například povodně přirozené – říční, kde jsou povodně způsobené ze srážek či tání sněhu a ledu, mají pomalý nástup. Lze se na ně připravit, učinit opatření zabezpečení zdraví a majetku. Naopak na povodně bleskové se bohužel připravit nedá. Tyto povodně mají také díky rychlosti nástupu největší podíl na počtech obětí, nemluvě o škodách ekonomických.

6 Výskyt povodní během roku

Četnost povodní v jednotlivých měsících na území jihočeského kraje postupně stoupá od začátku roku směrem k létu, vrcholí v červenci a poté pozvolna znovu klesá. V červenci je největší riziko povodně a to 24%, na druhém místě stojí červen s 16% a na třetím místě je srpen 13,3%. Nejmenší riziko povodně je v prosinci, kdy se jedná pouze o 1,3% a hlavně v listopadu, kde prozatím není zjištěna žádná povodňová aktivita.¹⁴

¹⁴ KOVÁŘ, D. *Budějovice a velká voda: historické ohlédnutí*. České Budějovice: Veduta, 2002. 4 s.

7 Legislativa

Nejdůležitějším zákonem je **zákon č. 254/ 2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)**, který stanovuje ochranu povrchové a podzemní vody, vytváří podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, dále stanovuje povodňová opatření, záplavová území, stupně povodňové aktivity a povodňové plány. Toto vše nalezneme zejména v Hlavě IX zmiňovaného zákona – Ochrana před povodněmi (§ 63 až § 87). Dále potom **zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů**, který nám vymezuje integrovaný záchranný systém, stanoví základní, ale i ostatní, složky integrovaného záchranného systému a stanovuje jejich působnost a pravomoc a dále pak **zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)**, který vymezuje základní pojmy týkající se krizového řízení.

Další legislativa týkající se povodní je velice rozsáhlá, neboť v mnoha zákonech nalezneme určité důležité body, díky kterým se povodně mohou zvládnout, jsou organizované, zmírňují se následky a je stanovená jasná pomoc. Nejedná se ale jen o zákony, ale i o předpisy a vyhlášky. Vzhledem k opravdu vysokému počtu uvedu pouze pár příkladů, které si myslím, že patří k těm důležitým.

Jedná se tedy například o:

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů – v tomto zákoně nalezneme především informace o Hasičském záchranném sboru České republiky, a ukotvuje jeho základní poslání, a to chránit životy a zdraví obyvatel, majetek a poskytování pomoci při mimořádné události,
- zákon č. 128/ 2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - stanovuje působnost obce, přenesená působnost a obec s rozšířenou působností,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) – stanovuje působnost orgánů kraje, přenesená působnost.

Situaci nám ale také pomáhají zvládnout již zmíněné právní předpisy a vyhlášky, jako například:

- Vyhláška MV 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému,
- vyhláška MZe č. 471/2001 Sb., o technicko-bezpečnostním dohledu nad vodními díly, výkon odborného technicko-bezpečnostního dohledu; kategorizace vodohospodářských děl,
- vyhláška MZe č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků, ve znění pozdějších předpisů, - činnost správců vodních toků,
- vyhláška MŽP č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území, - způsob a rozsah zpracování a stanovování záplavového území,
- metodický pokyn odboru ochrany vod MŽP k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby (Věstník MŽP č. 5/2003) - hlásná a předpovědní povodňová služba, schémata přenosu informací.¹⁵

¹⁵ HRDÝ, R. *Povodně v jihočeském kraji*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí diplomové práce : Ing. Marta Spálenková. [online]. © [cit. 2020-12.20]. 11-15 s. Dostupné také z WWW: <https://theses.cz/id/ovj85z/PDF_Diplomka_-_Povodn_v_Jihoeskm_kraji.pdf?lang=en>.

8 Krizová situace

Pojem, jako celek, lze nejlépe vystihnout dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), a podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, že krizová situace je, „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.*“¹⁶

Samotné slovo „krize“ má svůj původ z řeckého slova „krino“ (vybírat, posuzovat). Tento pojem se dále rozvinul v latinský termín „crisis“, který potom vyjadřuje rozhodnout chvíli nebo dobu.¹⁷

Nesnáze, to je dle mě nejlepší vyjádření již zmíněného slova, ačkoliv dnešní vyjádření pojmu krize je poněkud odlišné, je nutné zmínit, že pojem není nijak přesně definován, záleží tedy na jednotlivých autorech, použitých zdrojích a také jakým způsobem je na tento pojem nahlíženo. Neboť druhů krizí máme hned několik a to například krizi ekonomickou, finanční, hospodářskou či historickou ale třeba i krizi v osobním životě. Je to velice nepříznivá, ohrožující událost, která zpravidla nese řadu ekonomických a sociálních důsledků.

Pro potřebu této práce budu vycházet tedy z tvrzení, že se jedná o odchylku od normálního stavu, který nastal v přírodě či pochybením člověka, a tato odchylka je řešená mimořádnými opatřeními. Jedná se tedy o nenadálou situaci, kterou člověk či příroda neočekávali, a která má závažný charakter a je způsobilá závažným způsobem ohrozit významné chráněné hodnoty jako je život, zdraví či majetek a další.

Krizová situace je velmi důležitá i pro krizové řízení. Krizové řízení je souhrnem činností řídicích orgánů a také pro vyhotovení a vyhodnocení analýzy rizik.

¹⁶ 240/2000 Sb. Krizový zákon. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>>.

¹⁷ Svět po koronaviru : krize a stabilita - Tichý koutek. *Čtu, píšu, opravuji, vylepšuji - Tichý koutek* [online]. © 2021 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <<https://www.tichy-koutek.cz/pouceni-z-krizoveho-vyvoje-1/>>.

8.1 Krizové stavy

V současné době máme v České republice čtyři typy krizových stavů, a to:

8.1.1 Stav nebezpečí

Tento stav může vyhlásit kterýkoliv hejtman kraje nebo primátor (pro Prahu) a to tehdy, je-li v ohrožení život, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, IZS nebo subjektu kritické infrastruktury. Dohází tím vlivem živelných pohrom, ekologickou nebo průmyslovou havárií. Doba, po kterou může vyhlášený stav trvat, je omezena na 30 dní, prodloužení je přípustné jen se souhlasem vlády. Tento stav se týká celého kraje nebo jen části.¹⁸

8.1.2 Nouzový stav

Nouzový stav vyhláší vláda (při nebezpečí z prodlení předseda vlády). V případě, že důvody pro vyhlášení stavu nebezpečí nepominuly a intenzita se zvyšuje a přesáhne stav nebezpečí, je třeba vyhlásit vyšší stupeň a to nouzový stav a to opět v případech živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty, vnitřní pořádek a bezpečnost. Doba, pro kterou může být vyhlášen nouzový stav je nejdéle 30 dnů, prodloužení je přípustné po předchozím souhlasu poslanecké sněmovny. Tento stav se týká celého státu nebo jen části.¹⁹

8.1.3 Stav ohrožení státu

Stav ohrožení vyhláší parlament na návrh vlády. Je třeba, aby s jeho vyhlášením souhlasila nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů. Tento stav se vyhláší, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu, územní celistvost státu nebo jeho demokratické základy. Doba, pro kterou může být tento stav vyhlášen, je bez omezení. Tento stav se týká celého státu nebo jen jeho části.²⁰

¹⁸ Krizové stavy - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>>.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Tamtéž

8.1.4 Válečný stav

Jedná se o nejzávažnější stav. Válečný stav je vyhlášen parlamentem České republiky v situaci, kdy je ČR napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Doba, pro kterou může být tento stav vyhlášen je bez omezení. Tento stav se týká celého státu.²¹

Povodní se tedy týká stav nebezpečí a nouzový stav. Stav nebezpečí se jako neodkladné opatření vyhláší v případě povodňového ohrožení, kdy není možné odvrátit povodňové ohrožení běžnou činností povodňových orgánů a složek IZS. Nouzový stav na ohroženém území může na nezbytně nutnou dobu zejména omezit ústavní svobodu občanů a je oprávněna v době trvání nouzového stavu například nařídít evakuaci osob, zakázat vstup, pobyt a pohyb na vymezených místech nebo území, rozhodnout o ukládání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo povinnosti poskytnout věcné prostředky k řešení krizové situace a jiné.²²

8.2 Krizový plán Jihočeského kraje

*„Krizový plán Jihočeského kraje je zpracován podle zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů a navazujících právních předpisů. Jeho nová podoba je vytvořena na základě zákona č. 430/2010 Sb., kterým se mění krizový zákon a je platná od 1. ledna 2013“.*²³ Krizový plán Jihočeského kraje se skládá ze základní části, operativní části a pomocné části. Je vytvořen v listinné i elektronické podobě. Tyto plány jsou veřejnosti nedostupné.

8.3 Orgány krizového řízení

Podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je koordinačním orgánem v přípravě na krizové stavy ministerstvo vnitra. Dalšími orgány krizového řízení pak jsou: vláda, ministerstva a jiné ústřední správní úřady, Česká národní banka, orgány kraje a další orgány s působností na území kraje (Hejtman, krajský úřad, HZS kraje, PČR), dále pak orgány obce (starosta

²¹ Krizové stavy - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>>.

²² Ochrana před povodněmi v České republice: Náměšť nad Oslavou. *Náměšť nad Oslavou: Titulní stránka* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=2669>>.

²³ HZS Jihočeského kraje - Krizový plán Jihočeského kraje - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-jihoceskeho-kraje.aspx>>.

obce, obecní úřad) a orgány obce s rozšířenou působností (starosta obce s rozšířenou působností, obecní úřad obce s rozšířenou působností).²⁴

8.4 Krizové subjekty

Vedle orgánů krizového řízení, patří do systému krizového řízení také významné subjekty jako prezident republiky a Parlament. Tyto subjekty se podílejí na krizovém řízení, zejména v oblasti legislativy, ale také v oblasti koordinační a kontrolní.

8.5 Přípravy na krizové situace - postup

Zprávu o vzniklé povodňové hrozbě, ať přirozené nebo zvláštní, získávají krizové subjekty od předpovědní nebo hlásné povodňové služby. Od převzetí zpráv, vyhodnotí povodňový orgán její možné důsledky a přijme k tomu potřebná povodňová opatření, shromáždí povodňovou komisi, prověří a aktualizuje povodňové plány a zahájí povodňovou hlídkovou službu.²⁵

²⁴ Systém krizového řízení - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-system-krizoveho-rizeni-system-krizoveho-rizeni.aspx>>.

²⁵ KOVÁŘ, M. *Ochrana před povodněmi: řešení přirozených a zvláštních povodní*. V Praze: Triton, 2004. 48 s.

9 Ochrana před povodněmi

„Ochrana před povodněmi je zabezpečována od 1. 1. 2002 podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).“²⁶ Ochranou před povodněmi se rozumí opatření k předcházení a zamezení škod při povodních na životech a majetku občanů či na životním prostředí. Ochrana je prováděná především prevencí, poučením a zkušenostmi z minulých povodní. Hlavním zdrojem ochrany jsou však povodňové, havarijní nebo krizové plány. Pokud se ohrožení přirozených nebo zvláštních povodní dostane až do úrovně krizové situace, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, je ochrana před povodněmi zabezpečována orgány krizového řízení dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a činnost jednotlivých složek k provádění záchranných a likvidačních prací na základě zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.²⁷

9.1 Ochrana před přirozenými povodněmi

Ochrana před přirozenými povodněmi je v určitých aspektech jednodušší, než před povodněmi zvláštními. Vzhledem k tomu, že povodně přirozené jsou například způsobené deštěm, lze se na ně připravit, avšak není tomu samozřejmě vždy pravdou. Ochrana před přirozenými povodněmi je řízena povodňovými orgány, které ve své územní působnosti odpovídají za organizaci povodňové ochrany. Tu následně řídí, koordinuje a kontroluje činnost účastníků.

Postavení a činnost povodňových orgánů jsou rozděleny do dvou časových úrovní:

- **Povodňové orgány mimo povodeň** - Mimo povodeň funkci povodňových orgánů zastávají orgány obcí (v hlavním městě Praze to jsou orgány městských částí), obecní úřady obcí s rozšířenou působností (v hlavním městě Praze se jedná o úřady městských částí stanovené Statutem hlavního města Praha). Dále jsou to pak krajské úřady

²⁶ Ochrana před povodněmi v České republice: Náměšť nad Oslavou. *Náměšť nad Oslavou: Titulní stránka* [online]. © 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=2669>>.

²⁷ Tamtéž

a Ministerstvo životního prostředí. Zabezpečení příprav záchranných a likvidačních prací přísluší Ministerstvu vnitra.²⁸

- **Povodňové orgány po dobu povodní** - Po dobu povodně jsou orgány povodňové komise, které zřizují orgány státní správy a samosprávy, jako své výkonné složky k plnění mimořádných úkolů během povodně. Patří mezi ně povodňové komise obcí a také obcí s rozšířenou působností (v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí). Dále povodňové komise krajů a v neposlední řadě Ústřední povodňová komise.²⁹

9.2 Ochrana před zvláštními povodněmi

Ochrana před zvláštními povodněmi není jednoduchá, na rozdíl od některých případů ochrany před povodněmi přirozenými. Zvláštní povodně se nedají nijak předvídat či předpokládat, neboť se může jednat o chybu či poruchu na vodním díle, díky čemu se může stát protržení či destrukce celé stavby. K únavě materiálu, špatné údržbě nebo i k pochybení člověka.

Při případném porušení vodního díla a následnému vylití vody, dochází takřka k okamžitým povodním, zásah proto musí být co nejrychlejší a nejefektivnější a hlavně neodkladný. Jedná se především o varování a evakuaci.

²⁸ KOVÁŘ, M. *Ochrana před povodněmi: řešení přirozených a zvláštních povodní*. V Praze: Triton, 2004. 19 s.

²⁹ Tamtéž

10 Mimořádná událost – mimořádný stav

Tento pojem lze opět nejlépe charakterizovat dle zákona 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, tak, že mimořádnou událostí se rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.³⁰ Je to tedy nějaká nenadálá událost, která je bohužel částečně nebo zcela neřízená. Odehrává se v určitém časovém období. A vzniká nejčastěji působením živelných pohrom, havárií nebo špatným zacházením s nebezpečnými látkami. Může to však být i neurčitý zdroj – pandemie a epidemie. Jedná se však i o „obyčejné“, respektive známější příklady – požár, dopravní nehoda.

10.1 Rozdělení mimořádných událostí

Mimořádné události se mohou odlišovat počtem ohrožených nebo zraněných osob, či v některých případech usmrcených. Dále také dle rozsahu ekonomických či ekologických škod.

Jedná se například o povodně, záplavy (vzniklé narušením vodních děl či táním sněhu), požáry, vichřice, sněhové kalamity, sesuvy půdy, dopravní havárie, úniky nebezpečných škodlivin (např. únik čpavku), smogová situace, nebezpečí radioaktivního zamoření, nedostatek základních potravin a vody apod..³¹

³⁰ 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>>.

³¹ Informace pro osoby zasažené mimořádnou událostí - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/informace-pro-osoby-zasazene-mimoradnou-udalosti.aspx>>.

11 Organizace záchranných a likvidačních prací v místě zásahu

Organizační řízení ať již záchranné, vojenské nebo bezpečnostní je vyjádřeno organizačním řádem organizace nebo obdobným řídicím aktem, který je zakotven v právních předpisech. Jsou zde definovány i povinnosti velitele zásahu, starosty obce s rozšířenou působností, hejtmana kraje a Ministerstva vnitra při koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Organizace a řízení záchranných prací složek IZS obecně velí velitel zásahu dané složky, která je na místě nejvíce zastoupená a jejich činnost na místě zásahu převažuje, jako např. při požáru hasiči. Pokud je zásah velkého rozsahu a jsou zastoupeny všechny složky IZS, je vytvořen štáb, který tvoří velitelé a vedoucí těchto složek. Velitel může nařizovat různá opatření všem zasahujícím složkám i obyvatelstvu, např. pomoc při vynášení materiálu, evakuace osob či pouze omezení vstupu na dané místo.

11.1 Organizace a členění místa zásahu

Na místě zásahu je nutné vytvořit zóny, jako je třeba nástupní prostor pro záchranné akce, úložiště a ošetřování zraněných, prostor pro odpočinek záchranných jednotek, místo pro příjezd sanitek a jiných vozidel IZS.

12 Úkoly povodňových orgánů obce

Tyto úkoly se vztahují na případ ohrožení jak přirozené, tak zvláštní povodně. Povodňová komise obce je po dobu povodně povodňovým orgánem obce a může v době povodně činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečení řízení ochrany před povodněmi. Těmito opatřeními jsou například vyhlásování a odvolávání stupně povodňové aktivity v rámci svého území, zajišťují varování občanů a případnou evakuaci.

Při přirozené povodni se ukládají opatření z Povodňového plánu, v případě zvláštní povodně se ukládají opatření z Plánu ochrany.

Předsedou povodňové komise obce je starosta obce, který jmenuje další členy komise ze členů obecního zastupitelstva. Může také volit z fyzických nebo právnických osob, ty však musí být způsobilé k provádění těchto opatření. Popřípadě chtějí pomoci při ochraně před povodněmi.

Povodňové orgány obce jsou podřízeny povodňovému orgánu obce s rozšířenou působností.

Vybavení povodňového orgánu obce: povodňová kniha, povodňový plán obce, kontaktní spojení na členy povodňové komise a další důležité kontakty, telefon, počítač s přístupem k internetu, psací a kancelářské potřeby, fotoaparát, baterka aj.

13 Povodňové plány

Základním dokumentem ochrany obyvatel a majetku před povodněmi je Povodňový plán (§ 71 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb.) Povodňový plán obsahuje a zahrnuje údaje potřebné pro zajištění ochrany před povodněmi určitého objektu, obce, povodí nebo jiného územního celku, dále obsahují způsob zajištění informací o vývoji povodně, možnosti ovlivnění odtokového systému, organizaci a přípravu zabezpečovacích prací, dále obsahují způsob zajištění včasné aktivizace povodňových orgánů, zabezpečení hlásné a hlídkové služby, přípravy a organizace záchranných prací a zajištění povodní narušených základních funkcí v objektech a na území, limity pro vyhlášení stupňů povodňové aktivity. Dále obsahuje jmenné seznamy, adresy a způsob spojení účastníků ochrany před povodněmi, úkoly pro jednotlivé účastníky ochrany před povodněmi. V neposlední řadě grafickou část, která obsahuje zpravidla mapy nebo plány, na kterých jsou zakresleny zejména záplavová území a evakuační trasy.³²

³² Povodňové plány (ÚKZÚZ) [online]. © 2009 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/pripravky-na-or/legislativa/legislativa-cr/100053128.html>>.

14 Protipovodňová opatření

Mezi hlavní protipovodňová opatření patří technická opatření, mezi, které se řadí výstavba nádrží, stabilních kapacitních koryt a výstavba ochranných hrází a stěn navazující na odvodňovací systém. I přes to, že toto jsou jedny z nejdůležitějších opatření, řadí se mezi jeden velký komplex nezbytných opatření pro zamezení vzniku katastrofických škod. S ohledem do historie, konkrétně do dob po roce 1890, koncepce technických úprav obsahovala jiné zásady než nyní, a to především udržet přebytky vody v nádržích a ty které nelze udržet co nejrychleji odvést koryty.

14.1 Protipovodňová opatření současnosti

14.1.1 Aktivní protipovodňová opatření

Hlavním cílem se stává zajištění optimálního rozvoje v záplavovém území a tím i snížit škody. Znamená to, že na území, které může být s určitou pravděpodobností zaplavené vodou, se občané usidlují, již s rizikem a vědomím, možného ohrožení. Avšak na tento fakt někteří občané zapomínají a poté je způsobeno nedorozumění při řešení případných škod, neboť je očekávána výhradní odpovědnost státu, avšak v tomto případě tomu tak není, neboť občan je zde odpovědný za ochranu sebe a svého majetku.³³

Například - pokud si občan postaví dům v blízkosti řeky, je odpovědný za své rozhodnutí a pokud povodeň přijde, nemůže nárokovat kompenzaci od nikoho, vyjma své pojišťovny (pokud má sjednané pojištění majetku).

14.1.2 Pasivní protipovodňová opatření

Tato opatření jsou na ochranu majetku obyvatel, kteří jsou již v záplavovém území usídlení. Rozdíl, mezi aktivním protipovodňovým opatřením, je v tom, že stát dobrovolně přispívá na protipovodňová opatření v těchto oblastech. Uvedeno na příkladu - pokud chce obec vybudovat protipovodňovou hráz, je povinná uhradit ji z obecního rozpočtu, v případě nedostatku finančních prostředků, může požádat o finanční příspěvek.³⁴

³³ ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ J. *Povodňové škody a nástroje k jejich snížení*. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2006. 43-46 s.

³⁴ Tamtéž

14.2 Protipovodňová opatření v minulosti

Bohužel, svědectví o protipovodňovém opatření z období pravěku i středověku, se dochovalo minimálně.³⁵ I přesto můžeme říci, že určitá opatření prováděna byla, neboť v blízkosti řek byla vždy zvýšená koncentrace lidí. Je tomu především proto, že v blízkosti lidí tradičně žili a pracovali, země je zde většinou rovinná a úrodná a řeky nabízí dopravní možnosti. Dochované zmínky o opatření proti povodním přicházejí až od 18. století, ovšem ani to není zcela úplné. Od 19. století již však máme dostupné literaturu, úřední dokumenty a nařízení, která nám osvětlují tehdejší situaci.³⁶

Tehdejší ochrana se příliš neliší od dnešní. Mezi hlavní opatření patří prevence v podobě neosidlování míst v záplavové oblasti. Dále sem můžeme řadit realizování umělých staveb na vodních tocích, které sloužily a slouží k regulaci toků ale v minulosti i sloužila jako past na ryby – výstavba hrází se datuje již na počátku 16. století. Mezi další opatření řadíme příkopy, které jsou datovány již ve 14. století.³⁷

14.3 Protipovodňová opatření v Českých Budějovicích na řece Vltavě

Kvůli povodním v roce 2002 byla nezbytnost zvýšené ochrany města. Hlavním opatřením se stalo zvýšení limitu pro průtok. Dalším zrealizovaným opatřením v roce 2009 byla úprava koryta řeky Vltavy.

³⁵ KOZÁK, J. *Povodně v českých zemích*. Praha: Professional Publishing, 2007. 96-97 s.

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž

15 Zásady chování pro obyvatele při povodni

15.1 Zásady chování při přirozené povodni

15.1.1 Stupeň povodňové aktivity = STAV BDĚLOSTI

Na vodních dílech nastává tento stav při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností z hlediska bezpečnosti vodního díla, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně, aktivuje se a zahajuje činnost hlásná a hlídková služba na vodních tocích, tento stav zaniká, pomine-li příčina tohoto nebezpečí.³⁸

15.1.2 Stupeň povodňové aktivity = STAV POHOTOVOSTI

V případě, že se vyskytuje nebezpečí přirozené povodně, tento stav vyhláší příslušný povodňový orgán, vyhláší se také při překročení mezních hodnot sledovaných jevů nebo z hlediska bezpečnosti díla nebo při zjištění mimořádných okolností, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně. Aktivují se povodňové orgány a další účastníci ochrany před povodněmi, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se také opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu.³⁹

15.1.3 Stupeň povodňové aktivity = STAV OHROŽENÍ

Vyhlašuje příslušný povodňový orgán při nebezpečí vzniku škod většího rozsahu, zejména při ohrožení životů, zdraví a majetku v zaplaveném území. Vyhlašuje se také při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle. Provádějí se záchranné práce nebo evakuace.⁴⁰

15.2 Zásady chování při zvláštní povodni

Mezi hlavní zásady patří pokud možno trvalý poslech hromadných informačních prostředků. Ohrožení vždy bude signalizováno sirénami, hromadnými informačními prostředky nebo orgány samosprávy a státní správy. Informovat se o důsledcích zatopení, času příchodu průlomové vlny, předpokládané doby zatopení, určené komunikace k evakuaci a místech evakuace obyvatel, informovat sousedy, připravit rodinu a domácí zvířata k okamžité evakuaci, připravit si evakuační zavazadlo, důsledně

³⁸ Ochrana před povodněmi v České republice: Náměšť nad Oslavou. *Náměšť nad Oslavou: Titulní stránka* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=2669>>.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

dbát pokynů orgánů obce, záchranářů a za žádných okolností nezůstávat v bytě při vyhlášení evakuace.⁴¹

Zvláštní povodeň vzniká mimořádnou situací na vybraném vodním díle, příkladem nám může být protržení hráze přehrady a vznik průlomové vlny. Tato situace svým rozsahem, destrukčními účinky a rychlostí průběhu vyžaduje okamžitá bezodkladná opatření (varování a evakuace obyvatel, zvířat a cenného majetku).⁴²

⁴¹ Ochrana před povodněmi v České republice: Náměšť nad Oslavou. *Náměšť nad Oslavou: Titulní stránka* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=2669>>.

⁴² Tamtéž

16 Oznámení případu ohrožení

Dnem 1. listopadu 2001 se zavádí na území České republiky jeden varovný signál jménem „**VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA**“ pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události.

Signál je vyhlášen kolísavým tónem sirény po dobu 140 vteřin. Po tomto akustickém signálu sirény, následují informace z hromadných informačních prostředků, jako je například vysílání Českého rozhlasu a České televize, Regionální vysílání rozhlasových stanic nebo Regionální vysílání televize - kabelová televize. Také samozřejmě existují další způsoby informování, a to místní rozhlas, závodní rozhlas, pojízdné rozhlasové vozy, megafony či příslušníci policie nebo hasiči. V dnešní době však převládá informování prostřednictvím internetu, sociálních sítí aj.

17 Ochrana obyvatelstva

V roce 2013 byl v oblasti ochrany obyvatelstva dokončen návrh strategického dokumentu. Ve svém obsahu stanovuje strategické cíle a priority ochrany obyvatelstva do roku 2030. Koncepce nám stanovuje i další postup rozvoje významných oblastí ochrany obyvatelstva, jako je výchova a vzdělávání, věcné zdroje, krizové řízení atp.⁴³

17.1 Právní předpisy pro ochranu obyvatelstva České republiky

Právní předpisy pro ochranu obyvatel se příliš nemění, od již zmíněné legislativy, týkající se povodní. Jedná se zejména o:

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů,
- zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů,
- zákon č. 224/2015 Sb. o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů,
- vyhláška č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva,
- vyhláška 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.,
- vyhláška č. 247/2001 Sb. o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany,
- vyhláška č. 226/2015 Sb. o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a o náležitostech obsahu vnějšího havarijního plánu a jeho struktury.⁴⁴

⁴³ Ochrana obyvatelstva v České republice - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>>.

⁴⁴ HZS Moravskoslezského kraje - Právní předpisy v oblasti ochrany obyvatelstva - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Copyright © 2020 Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <<https://www.hzscr.cz/clanek/pravni-predpisy-v-oblasti-ochrany-obyvatelstva.aspx>>.

17.2 Hlavní úkoly ochrany obyvatelstva

Jedná se zejména o úkoly záchranných složek IZS. Při záchraně osob a jejich majetku není vyžadováno obsáhlé plánování – postačuje rutinní činnost. Jinou kapitolou jsou ostatní události např. katastrofy a nouzové situace, které vyžadují značnou přípravu, materiální prostředky, finanční zdroje a plánování. Mezi obecné úkoly ochrany obyvatelstva: varování, vyrozumění, zásady chování, budování infrastruktury, ochrana zdraví, sebeobrana a vzájemná pomoc, ochrana kulturních hodnot.⁴⁵

⁴⁵ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 38 s.

18 Evakuace

Slovo evakuace pochází z latiny. Doslovný český překlad je vyklizení či vyprázdnění. „*Evakuací se zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují pro evakuované obyvatelstvo náhradní ubytování a stravování, pro zvířata ustájení a pro věci uskladnění.*“⁴⁶ Je to tedy rychlý a bezpečný souhrn organizačních a technických opatření. „*Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost. Přednostně se plánuje pro děti do 15 let, pacienty ve zdravotnických zařízeních, osoby umístěné v sociálních zařízeních, osoby zdravotně postižené, doprovod osob výše uvedených. O způsobu provedení evakuace se dozvíte z vysílání Českého rozhlasu, České televize nebo z místního veřejného rozhlasu. Všechno je sice závislé na konkrétní situaci, ale vždy je nutné respektovat nařízený způsob evakuace, aby nedošlo ke zbytečné panice a dopravním problémům.*“⁴⁷ Varování a informování občanů prostřednictvím sirén, se nazývá Všeobecná výstraha a probíhá v délce 140 sekund formou kolísavého tónu.

18.1 Druhy evakuace

Evakuace se dá rozdělit na několik druhů dle odlišných kritérií a to, podle rozsahu, doby trvání, zvolené varianty a způsobu provedení. Každá z těchto čtyř druhů evakuace má ještě dvě podkategorie.

18.1.1 Evakuace z hlediska rozsahu

- **Evakuace objektová** - objektová evakuace zahrnuje evakuaci osob z jedné nebo malého počtu budov. Jsou to například obytné domy, administrativní budovy, provozovny, administrativně správní budovy nebo dalších.
- **Evakuace plošná** - plošná evakuace zahrnuje evakuování části či celého obyvatelstva, v případě většího územního prostoru.

⁴⁶ Evakuace obyvatelstva - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/evakuace-obyvatelstva.aspx>>.

⁴⁷ Tamtéž

18.1.2 Evakuace z hlediska doby trvání

- **Evakuace krátkodobá** - krátkodobá evakuace nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova, není zajištěno náhradní ubytování. Žádná opatření nemusejí být prováděna, nebo jsou prováděna jen v omezeném rozsahu, např. teplé nápoje a deky.
- **Evakuace dlouhodobá** - dlouhodobá evakuace vyžaduje dlouhodobý, více než 24 hodinový, pobyt mimo domov. Proto jsou prováděna opatření k zajištění nouzového přežití v potřebném rozsahu. Pro evakuované osoby, postižené ztrátou trvalého bydliště v evakuační zóně, které nemají možnost vlastního náhradního ubytování (např. na chatě, chalupě nebo u příbuzných), je zabezpečováno přechodné náhradní (nouzové) ubytování.

18.1.3 Evakuace z hlediska závislosti na zvolené variantě řešení ohrožení

- **Evakuace přímá** - přímá evakuace se provádí bez předchozího ukrytí osob.
- **Evakuace s ukrytím** - při prvotním nebezpečí jsou osoby doma, při zvýšení rizika jsou evakuovány. Nejčastěji při úniku nebezpečných škodlivin do ovzduší.

18.1.4 Evakuace z hlediska způsobu realizace

- **Evakuace samovolná** - lidé se v zájmu vlastního bezpečí evakuují podle vlastního uvážení. Proces evakuace není řízen a nelze jí zabránit, avšak je vyžadováno úsilí řídicích orgánů k získání kontroly a průběhu evakuace.
- **Evakuace řízená** - lidé jsou evakuováni příslušnými orgány od samotného vyhlášení evakuace (hasiči, policie, záchranná služba). Evakuované osoby se přemísťují po předem stanovených trasách pěšky, s využitím vlastních dopravních prostředků nebo s využitím zajištěných prostředků veřejné hromadné dopravy.

18.2 Průběh evakuace

18.2.1 Rozhodnutí o evakuaci

O evakuaci je oprávněn rozhodnout velitel zásahu (který je stanoven při záchranných a likvidačních pracích), zaměstnavatel (pouze v rámci své působnosti), starosta obce v rámci území či starosta obce s rozšířenou působností (v rámci správního obvodu) a hejtman kraje (je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více správních obvodů obcí). U starosty obce či u hejtmána to dále platí tehdy, převezme-li koordinaci záchranných a likvidačních prací.⁴⁸

18.2.2 Povinnost podrobení evakuaci

Neznalost zákona neomlouvá, proto jak bylo již zmíněno, evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost. Zákon č. 239/2000 Sb. jasně stanovuje, že má fyzická osoba povinnost strpět omezení vyplývající z opatření stanovených při mimořádné události, to samé platí o nařízení omezení velitelem zásahu při provádění záchranných či likvidačních prací. Za nesplnění této povinnosti může být uložena pokuta až 20 000Kč.⁴⁹ To samé stanovuje zákon č. 240/2000 Sb., avšak s tím rozdílem, že se jedná o povinnost v době vyhlášeného krizového stavu. Opět musí fyzická osoba strpět omezení vyplývající z krizového opatření v době krizového stavu. Za nesplnění je opět udělena sankce až do výše 20 000Kč.⁵⁰

18.3 Jak se dozvíme o připravované evakuaci

- **Hrozí-li nebezpečí z prodlení** - např. hrozba výbuchu, úniku nebezpečné látky, destrukce objektu, přívalová vlna při zvláštní povodni. O evakuaci se dozvíme z místního rozhlasu. Není-li zřízen, tak z megafonů policie / obecní policie, od zaměstnavatele či správce objektu.
- **Nehrozí-li nebezpečí z prodlení** - např. přirozená povodeň, dlouhodobý kolaps dodávek energií - kromě výše uvedených způsobů se dozvíte také médií, zejména z České televize a Českého rozhlasu.

⁴⁸ Evakuace. *Portál krizového řízení HZS JmK* [online]. © 2020. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <<https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi/evakuace>>.

⁴⁹ 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>>.

⁵⁰ 240/2000 Sb. Krizový zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>>.

19 Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo je batoh, krosna, kufr aj. Obsahuje soubor nejdůležitějších věcí pro přežití v případě evakuace mimo domov na dobu delší jednoho dne.

19.1 Obsah evakuačního zavazadla

19.1.1 Potraviny a tekutiny

Jedná se o trvanlivé či vakuované potraviny a konzervy. Jídlo by mělo být co nejvíce kalorické, aby nám dodalo co nejvíce energie. Další nezbytnou součástí je pitná voda. Pro uskladnění je nejlepší plastová lahev, která je lehká, snadno se dá přenášet a je opakovatelně použitelná.⁵¹

19.1.2 Léky a hygienické potřeby

Léky jsou samozřejmě důležité především ty, které se užívají pravidelně a jsou důležité pro náš zdravotní stav, např. inzulín. Mezi další vhodné léky patří léky proti bolestem a horečce. Neopomenutelnou součástí je také obvaz, náplast, desinfekce. Mezi nezbytně důležité hygienické potřeby patří kartáček na zuby, pasta, mýdlo, ručník, toaletní papír či ubrousky/kapesníky.⁵²

19.1.3 Komunikační zařízení a vybavení pro přežití

Jedná se o mobilní telefon, nabíječku, náhradní baterie, svítilna/baterka, svíčka, nůž, zápalky, malé šití aj.⁵³

19.1.4 Oblečení a věci na spaní

Do této skupiny patří náhradní oblečení a obuv, pláštěnka či deštník a deka nebo spacák s karimatkou.⁵⁴

19.1.5 Osobní doklady a drobné cennosti

Jedná se o občanský průkaz, rodný list, cestovní pas, průkaz zdravotní pojišťovny, pojistné či jiné důležité smlouvy (stavební spoření, investice), peníze v hotovosti, platební karty, cenné papíry, šperky - zlato apod.⁵⁵

⁵¹ Evakuační zavazadlo. Co má obsahovat a kdy se vám hodí? | BOZP.cz. *Školení BOZP, školení PO - online, rychle a levně - BOZP.cz* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.skolenibozp.cz/aktuality/evakuacni-zavazadlo>>.

⁵² Tamtéž

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

20 Zásady chování po povodni

Voda je silnější než my, a když projde naším domem, většinou nás z něj vyžene. Někdy bohužel navždy. Při ztrátě bezpečí, čistoty, soukromí na nás extrémně působí touha vrátit se co nejrychleji domů a dát opět obydlí do pořádku, avšak tato činnost by se neměla uspěchat!⁵⁶

Jakmile je možný přístup do uzavřené oblasti zasažené povodněmi, je nutné nechat si zkontrolovat stav obydlí, a to zejména statickou narušenost. Další nezbytnou věcí je úklid. Odstranit naplavené bahno a vyhodit zasažené předměty, které nejdou alespoň minimálně vyprat (co se týče textilií) či umýt a vydesinfikovat.

Při úklidu škod je dobré zdokumentovat veškeré škody pro následné pojistné plnění. Zejména trhliny, poškození omítek a předmětů. Fotografie musí být pořízeny tak, aby bylo zřejmé, kam až se voda dostala. Vody ze sklepa je třeba odčerpát s obrovskou opatrností, aby nebyla vztakovými silami poškozena statika budovy.⁵⁷

Mezi další důležité věci patří rozvody energie a plynu. Elektřinu je možné zapnout až po dokonalém vyschnutí všech rozvodů elektřiny. Elektrospotřebiče, které byly vlhké či mokré, jsou nebezpečné pro následné používání. Je nevhodné, pokoušet se nastartovat vozidlo, které mělo co dočinění s vodou. Pokud se do nádrže dostala voda, je nutný odborný zásah, vypustit benzín a vyměnit olej.⁵⁸

Důležitým faktorem je také kontrola stavu kanalizace a rozvodů vody – není vhodné pít kohoutkovou vodu, dokud nebude nezávadnost potvrzená hygienikem. Pokud bude voda kontaminovaná, je třeba provést vyčistění studny pomocí chemického ošetření a odčerpát vodu znečištěnou a znovu prověřit kvalitu vody. Potraviny, které přišly do kontaktu s vodou, je třeba zlikvidovat. Nahlásit a zlikvidovat je nutné i domácí zvířata, usmrcená při povodni.

⁵⁶ TOMÁŠEK, A. *Žijeme v záplavovém území*. Praha : Člověk v tísni, 2015. 9 s.

⁵⁷ ČAMROVÁ, L. *Ochrana před povodněmi v urbanizovaných územích*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2007. 74 s.

⁵⁸ Tamtéž

21 Ekonomické škody

Údaj, o celkové výši škod způsobených povodněmi, se používá zejména do statistiky o škodách způsobených přírodními katastrofami. Celková výše ekonomických škod se stanovuje ihned, dle několika kritérií. Hlavním bodem je rozlišování majetku dle vlastnictví. Vlastnictví poškozeného majetku rozlišujeme na škody ve veřejném majetku, územních samospráv, nebo na škody na soukromém majetku (občanů nebo firem). Dalším bodem klasifikace škod jsou typy majetku rozdělené na budovy, haly, stavby, stroje a zařízení, bytové či rodinné domy, inženýrské sítě atp. A posledním bodem je místo vzniku (dle okresů a krajů). Sledování těchto kritérií má obrovský význam pro odhad a výpočet nákladů na obnovu po povodních i pro navrhování protipovodňových opatření. Výsledky nám také poukazují na míru postižení majetku státu nebo soukromých subjektů.⁵⁹

Povodně tvoří jednu třetinu celkové hodnoty škod, způsobených přírodními katastrofami. Hlavní prioritou by proto měla být nepřetržitá snaha odpovědných orgánů, povodňové škody snižovat. Zahraniční ekonomické výzkumy prokazují, že preventivním opatřením, jako je moderně vybavená výstražná a předpovědní služba, pohotová reakce a spolupráce obyvatel, lze snižovat ztráty až o 30%. Samozřejmě se to odvíjí od velikosti povodně.⁶⁰

21.1 Další členění ekonomických škod

21.1.1 Škody přímé

Jedná se o škody způsobené bezprostředním kontaktem s vodou. Přímé škody se dále člení na škody vyčíslitelné a nevyčíslitelné. Mezi vyčíslitelné, neboli ocenitelné škody, patří zejména reálné škody na majetku. Mezi nevyčíslitelné patří především ztráty na životech a škody na kulturních či historických objektech.⁶¹

⁵⁹ ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ J. *Povodňové škody a nástroje k jejich snížení*. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2006. 62-65 s.

⁶⁰ LANGHAMMER, J. - *Povodně a změny v krajině*. Praha: Katedra fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2007. 44 s.

⁶¹ ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ J. *Povodňové škody a nástroje k jejich snížení*. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2006. 63 s.

21.1.2 Škody nepřímé

Tyto škody se projevují až dodatečně. Stejně tak jako škody přímé, i tyto se člení na dvě podkategorie a to opět na škody vyčíslitelné a nevyčíslitelné. V tomto případě však do škod vyčíslitelných patří především ušlý zisk obchodníků a výrobců, ztráta kupní síly, ztráty produkce materiálů a výrobků, a také například vynaložené náklady na evakuaci osob v průběhu povodní. Mezi nevyčíslitelné pak řadíme hlavně škody zahrnující škody sociálního života – neuskutečněná výuka ve školách, zvýšený výskyt nemocí a úmrtnost v důsledku psychického a fyzického zatížení.⁶²

Poskytování pomoci občanům, kteří situaci psychicky nezvládají, a potřebují psychosociální podporu, je obvykle koordinováno ze strany HZS krajů. Monitorování provádějí školení pracovníci neziskových organizací. Ukáže-li se, že je nezbytná odborná péče, jsou k dispozici profesionální psychologové z řad HZS, Police ČR nebo Armády ČR.⁶³

Z toho je nám bohužel patrné, že největším a zároveň nejvíce bolestivějším druhem škod jsou právě škody nevyčíslitelné, a to ať přímé nebo nepřímé.

⁶² ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ J. *Povodňové škody a nástroje k jejich snížení*. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2006. 63 s.

⁶³ CEMPÍRKOVÁ, S., RATHAUSKÝ, Z., RICHTER, R., SPÁLENKOVÁ, M., VALÁŠEK, J., *Povodeň: co dělat : publikace pro menší obce*. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2015. 130 s.

22 Povodně v letech

22.1 Povodně 2002

Jednalo se o největší přírodní katastrofu v moderní historii České republiky, výjimečnost však nebyla jen rozsahem, ale také skutečností, že takto mohutné povodně prověřily funkci celého bezpečnostního systému dle platné legislativy.

Hlavní příčinou byly dlouhotrvající extrémní srážky, probíhající ve dvou vlnách. Zápavy zasáhly a poničily 329 obcí, to znamená, že zasáhly více než polovinu jižních Čech. Hlavní vlna přišla ve dnech 7. až 9. srpna, poté se zdálo, že povodně již odeznívají, avšak poté nastaly nové intenzivní deště a způsobily opět mohutnou velkou vodu. Povodně tedy probíhaly v době od 7. do 14. srpna, v některých publikacích se však uvádí, že trvaly až do 16. srpna. Evakuováno bylo téměř 18 tisíc obyvatel. Škody na majetku přesáhly patnáct miliard korun. Povodeň na jihu Čech úplně zničila 30 mostů a dalším patnácti narušila statiku. Další významné ekonomické škody, se projevily na poničení infrastruktury, tzn. poničení komunikací, rozvodů energie a všech čističek odpadních vod. Škody oznámilo více než 15.000 fyzických nebo právnických osob.⁶⁴ Co se týká informování a varování obyvatel, zprávy byly šířeny prostřednictvím Operačního střediska generálního ředitelství hasičského záchranného sboru na nižší orgány krizového řízení v regionech, dále vodohospodářskému dispečinku všech podniků Povodí a České televizi.⁶⁵

Bohužel 9 lidí zahynulo jen na jihu Čech již přímo při povodních nebo v jejich souvislosti.⁶⁶ 17 lidí celkem na území České republiky. Konečný součet škod pro ČR činil cca 73,14 mld. Kč.⁶⁷

„Souhrnné zhodnocení povodně bylo uvedeno ve výsledcích projektu vlády České republiky s názvem Vyhodnocení katastrofální povodně v srpnu 2002 a návrhy úpravy systému prevence před povodněmi.“⁶⁸

⁶⁴ PELÍŠEK, A. – *Povodeň jižní Čechy srpen 2002*. PENI, 2003. 9 s.

⁶⁵ BRÁZDOVÁ, M. *Odhad ztrát lidských životů při povodni*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav vodních staveb, 2012. Vedoucí disertační práce : prof. Ing. Jaromír Říha, CSc. 88 s. [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné také z WWW: <https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=89202>.

⁶⁶ PELÍŠEK, A. – *Povodeň jižní Čechy srpen 2002*. PENI, 2003. 9 s.

⁶⁷ BRÁZDOVÁ, M. *Odhad ztrát lidských životů při povodni*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav vodních staveb, 2012. Vedoucí disertační práce : prof. Ing. Jaromír Říha, CSc. 88 s. [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné také z WWW: <https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=89202>.

22.2 Povodně 2006

Povodeň v roce 2006 byla způsobena především rychlým táním sněhu. Tání bylo způsobeno výskytem nezvykle vysokých teplot v kombinaci s velkým počtem dešťových srážek. Zpráva, která přišla od ČHMÚ dne 23. 3. 2006 o předpokládaném oteplení a dešťových srážkách zapříčinila výstrahu pro celé území ČR.⁶⁹ Povodeň tedy probíhala v jarních měsících – konkrétně v období od 23. 3. do 10. 4. 2006.⁷⁰

Povodí Vltavy vyhlásilo pohotovost – druhý stupeň SPA od 27. 3. do 1. 4. 2006 na území Českých Budějovic. Třetí stupeň SPA nebyl naštěstí pro tuto oblast vyhlášen.⁷¹ K tání sněhu, nahromaděného již v prosinci 2005, nedocházelo z příčin nízkých teplot, které přetrvávaly až do března. Rozvodnění řeky Vltavy naštěstí nezpůsobilo vážnější škody, a to především díky částečné regulaci, pomocí předem vypuštěných děl Vltavské kaskády, zejména Lipna.

Zasažená oblast byla pro tentokrát především v oblasti řeky Labe. Počet postižených obcí pro Jihočeský kraj byl oproti roku 2002 značně nižší, a to v počtu 45.⁷²

Předchozí zkušenost s povodní v roce 2002 a v roce 2006 opět prověřila schopnost čelit mimořádným událostem – zejména řešení evakuace.

S ohledem na celou Českou republiku celkem 67 obcí s téměř 376 tis. obyvateli bylo postižené povodní jak v roce 2002 tak i v roce 2006.⁷³

Při jarní povodni bohužel přišlo 11 osob o život. Na území jižních Čech přišel o život „pouze“ jeden muž. Konečný součet škod pro ČR činil cca 6,36 mld. Kč.⁷⁴

⁶⁸ BRÁZDIL, R. *Historické a současné povodně v České republice*. Brno: Masarykova univerzita ; Praha, 2005. Historie počasí a podnebí v českých zemích, 112 s.

⁶⁹ KAŠPÁREK, L. *Jarní povodeň 2006 v České republice*. Praha : Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka, 2006. 36 s.

⁷⁰ BRÁZDIL, R. *Historické a současné povodně v České republice*. Brno: Masarykova univerzita ; Praha, 2005. Historie počasí a podnebí v českých zemích, 112 s.

⁷¹ *Vyhodnocení jarní povodně 2006 na území České republiky*. [online]. 2006 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vuv.cz/files/pdf/problematika_povodni/povoden-2006_souhrna_zprava.pdf>.

⁷² Tamtéž

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ BRÁZDOVÁ, M. *Odhad ztrát lidských životů při povodni*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav vodních staveb, 2012. Vedoucí disertační práce : prof. Ing. Jaromír Říha, CSc. 90 s. [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné také z WWW: <https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=89202>.

22.3 Povodně 2009

V roce 2009, konkrétně v letních měsících, se na území České Republiky vyskytlo několik lokálních, přívalových povodní – nejednalo se tak pouze o jednu povodňovou událost. Jedná se o období od 22. 6. do 15. 7. 2009. V jižních Čechách bylo varování na velmi dobré úrovni, jelikož trvalejší srážky se snadněji předpovídají s dostatečným předstihem.⁷⁵

Tyto povodně patří z hlediska ztrát na životech mezi ty nejtragičtější. Při letních povodních přišlo celkem 18 sob o život, na území jižních Čech přišel o život „pouze“ jeden muž. Konečný součet škod pro ČR činil cca 8,42 mld. Kč.⁷⁶

22.4 Povodně 2010

Tato povodeň byla způsobená opět dlouhotrvajícími intenzivními srážkami a měla několik epizod. V květnu od 15. do 20. 5. 2010 a v červnu od 30. 5. 2010 do 3. 6. 2010. Právě červnová povodeň zasáhla jižní Čechy.⁷⁷

Při těchto povodních přišly o životy 3 osoby, jižní Čechy byly tentokrát bez obětí. Celkové škody byly vyčísleny na 5,13 mld. Kč.⁷⁸

22.5 Povodně 2013

Povodně proběhly ve dnech 1. 6. – 3. 6. 2013. Povodeň byla též způsobena trvalými srážkami, které probíhaly s krátkými přestávkami již od druhé poloviny května. Největší škody zanechala právě na Jihočeském kraji.⁷⁹

Při těchto povodní přišlo o život 15 osob. Celkové škody byly vyčísleny na 15,4 mld. Kč. Pouze v jihočeském kraji to bylo více než 2 mld. Kč.⁸⁰

⁷⁵ BRÁZDOVÁ, M. *Odhad ztrát lidských životů při povodni*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav vodních staveb, 2012. Vedoucí disertační práce : prof. Ing. Jaromír Říha, CSc. 92-94 s. [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné také z WWW: <https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=89202>.

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ Zápavy z roku 2013 si vyžádaly 15 životů a miliardové škody - Naše voda. *Naše voda* - [online]. © 2011 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.nase-voda.cz/zaplavy-roku-2013-si-vyzadaly-15-zivotu-miliardove-skody/>>.

⁸⁰ DAŇHELKA, J., KUBÁT, J., ŠERCL, P., ČEKAL, R. *Povodně v České republice v červnu 2013*. Praha : Český hydrometeorologický ústav Praha, 2014. 5 s.

22.6 Srovnání povodní 2002 a 2013

Mezi nejhorší povodně v České republice v novodobé historii patří právě ty z roku 2002 a z roku 2013. Povodně v roce 2013 byly do jisté míry podobné jako v roce 2002 a jsou proto často srovnávány. Byly rovněž zapříčiněny dvěma vlnami a to díky rozsáhlým srážkám. Avšak stejně rozdíl najdeme, a to na negativních dopadech. V roce 2013 byla extrémita průtoku menší, stejně tak i dopady na ztráty životů i majetku.⁸¹

Porovnání celkových škod je následující. V roce 2002, celková výše škod činila cca 73,14 mld. Kč, kdežto v roce 2013 „jen“ 15,4 mld. Kč., což je výše škod, která v roce 2002 odpovídala pouze Jižním Čechám. Byla to tedy pouze pětina následků oproti roku 2002. Při porovnání na jednotlivých kategoriích majetku zjistíme, že v roce 2013 měl největší podíl dopravní infrastruktura. Naopak při povodních 2002 byl významně poškozen sektor bydlení.⁸²

⁸¹ DAŇHELKA, J., KUBÁT, J., ŠERCL, P., ČEKAL, R. *Povodně v České republice v červnu 2013*. Praha : Český hydrometeorologický ústav Praha, 2014. 76 s.

⁸² Tamtéž

23 Dotazování – autentické výpovědi

Jako výstup mé bakalářské práce měly být osobní zkušenosti jak občanů, tak pracovníků HZS, při povodních. Bohužel pandemická situace značně omezila možnosti získání výpovědí. Snažila jsem se proto najít nějakou alternativní možnost komunikace s pracovníky HZS, avšak kvůli vysokému pracovnímu vytížení a také kvůli pandemii Covid-19 pracovníci neměli čas. Tuto skutečnost plně chápu a respektuji, a z celého srdce jim děkuji za obětavost. Nejen tedy pracovníkům HZS ale celé skupině IZS.

Zveřejnila jsem příspěvek na sociální síti, kde jsem občany poprosila o jejich výpovědi.

Jak jsem již zmínila, osobní rozhovory kvůli situaci nebyly možné. Byla jsem proto nucena vytvořit některé jednotné otázky, které jsem občanům, kteří zareagovali, odeslala. O některých otázkách jsme pak nadále diskutovali. Ne všichni odpověděli na všechny otázky. Odpovědi byly parafrázovány, aby výpověď byla co nejsrozumitelnější. Někteří dotazovaní si nepřáli zveřejnit jméno, proto jsem použila označení OSOBA A atp. Výpovědi jsou řazeny chronologicky, tak, jak mi postupně přicházely.

Výpovědi obsahují především zkušenosti z povodní roku 2002, dávám tomu za vinu problém dotazování přes internet, neboť při osobním setkání jsem mohla nastínit situaci, přiblížit kdy to bylo, a lidé by si lépe vzpomněli, takto popisují hlavně tu největší povodeň, která jim utkvěla v paměti nejvíce.

23.1 Hlavní položené otázky

- Jaké povodně jste zažil/a (2002, 2006, 2009, 2010 či 2013)?
- Na jakém místě jste povodně zažil/a?
- Jakou činností jste napomohl/a k odstranění již vzniklých škod?
- Pokud patříte mezi pracovníky IZS, jaká byla Vaše funkce a udělená práce v souvislosti s povodněmi?
- Jak byste popsal/a chování občanů kolem Vás?
- Jak byste popsal/a chování a vykonanou práci jednotek IZS?
- Jak Vás povodeň zasáhla? (ekonomický a sociální dopad)
- Poučení z povodní do budoucna? Jaké věci byste udělal/a jinak?

Jak jsem již zmínila, proběhla i malá diskuze s doplňujícími otázkami, které zde již neuveřejňuji.

23.2 Výpovědi občanů

23.2.1 Výpověď Marty Weberové

Za nejcennější výpověď považuji právě tuto. Paní Marta byla manželka Vlastimila Webera – 17. oběti povodní roku 2002. Tímto bych jí ještě jednou ráda poděkovala, za to, že mě sama kontaktovala a odpověděla na mé otázky. Povodně zažila v Třeboni. I když vím, že je to mimo mé téma, neboť se nejedná o řeku Vltavu, myslím si, že tato výpověď je velice emočně silná, a stojí za to jí zmínit.

Jedná se tedy o povodně 2002. Při vlastním odstraňování škod, napomáhal její muž i v sousedních domech, neboť si všichni občané navzájem spontánně pomáhali. Činnost jednotek hodnotí velice kladně. Svou práci vykonávali s maximálním nasazením a s pohotovým logickým rozhodováním. Hrozilo tehdy totiž protržení hráze rybníku Svět a následného zatopení města Třeboň. Prokopávala se část hráze pro průnik vody na tzv. Mokrá luka, kde sice voda zatopila chatky a zahrady ale město zůstalo nepoškozeno. Ekonomické škody ji příliš nezasáhly, něco málo dostala od pojišťovny, ale nejhorší byla ztráta manžela. Katastrofa se stala tak, že hasiči chtěli odčerpát vodu ze sousední chatky, kde její manžel pomáhal s odklizením škod. Měli však jen silná čerpadla, která by způsobila zborcení chatky, proto se manžel nabídl, že vodu odčerpá svým malým benzínovým čerpadlem. Při této činnosti se udusil výparý z motoru čerpadla.

23.2.2 Výpověď OSOBY A

Výpověď ženy, popisuje povodně roku 2002, které zažila v Roudenské ulici – hned vedle Pivovaru Samson. Bydlela v panelovém domě v 7. patře s výhledem na Malý jez. Dotazovaná se odklizení povodní nemohla zúčastnit, neboť měla doma ročního syna. Na samotný průběh povodní odpověděla, že voda přišla v brzkých ranních hodinách, cca kolem páté ráno. Rodinu vzbudily sirény a hlášení rozhlasu, kterému však nebylo dobře rozumět. V této chvíli již probíhala evakuace Havlíčkovo kolonie. Většina lidí se bála, nikdo pořádně nevěděl co se dělo. Pustila si rádio, kde se již vše dozvěděla. Ještě den před tím, byla na procházce se svým malým synem, u Malého jezu, který byl teď úplně zaplaven vodou. Voda stále stoupala a Malý jez postupně mizel i se vzrostlými stromy. Voda po čase strhla lávku, a po zaplavených ulicích plavaly sudy z pivovaru, nešla elektřina. IZS dělal dle výpovědi svou práci skvěle, zachránil mnoho životů tím, že občany velmi rychle evakuoval. Všem pomáhal následné škody po povodni odstraňovat. Nikdo nečekal, že to přijde takhle rychle. Dotazovaná, jak sama

vypověděla, měla štěstí, že bydlela ve vyšším patře a proto neutrpěla materiální škody. Avšak přízemí panelového domu bylo zaplaveno a plné bahna. Vše se uklidilo a začalo vysoušet. Když voda opadla, a nehrozilo již žádné nebezpečí, procházka „měsíční krajinou“ působila na člověka špatně psychicky. Hlavně pohled na ohromné množství věcí, co ostatní lidé vynášeli ze svých bytů. Všude byl zvláštní zápach. V současné době, si myslí, že je vše nastaveno dobře, jak varování, informování tak i protipovodňové stěny.

23.2.3 Výpověď Nicole Seel

Paní Nicole Seel popisuje rok 2002, povodně jí zastihly na chatě a nemohla se nikam dostat. Ve stejné (nejmenované) obci renovovali dům. Kvůli povodni jim tedy vznikla ohromná finanční škoda, neboť byl dům po zaplavení vodou téměř zničen. Kompletní opravy by byly moc finančně náročné, rozhodli se tedy dům prodat. Dny byly pro ni velice těžké, bála se ve dne v noci, dodnes z toho má husí kůže. Zvláště při vzpomínce, že před povodní byla na vodáckém víkendu se stanováním.

23.2.4 Výpověď Evy Trojanové

Paní Eva popisuje povodně z roku 2002. Povodeň zažila v ulici Klavíkova, v přízemí, okna s výhledem na Dlouhý most. S odklizením škod, nijak nepřispěla, neboť měla dost práce ve svém bytě. Nejdříve s balením základních věcí na následnou evakuaci. Hasiči ji totiž pustili do bytu až po čtyřech dnech, do té doby byla ubytována na internátě VŠTE, kam Červený Kříž dovážel jídlo a pití. Avšak pomáhala s odklizením ve své práci v supermarketu Terno. Po opadnutí vody při vyklizení svého bytu, byla velice vděčná za sousedskou pomoc. Škody pro ni byly velké, zničily jí deset měsíců novou domácnost, neboť se přestěhovala z Jindřichova Hradce. Musela proto začít znovu. Nezbylo jí nic, krom nádobí které vydesinfikovala a oblečení, které šlo vyprat. Paní Eva to tenkrát hodně špatně nesla. Byla psychicky na dně. S odstupem času, při koupi nového bytu si stanovila jednu jasnou podmínku, a to bydlet minimálně v druhém patře. Už to totiž nikdy nechce zažít.

23.2.5 Výpověď OSOBY B

Výpověď je stručnější. Jak víme z výpovědi od OSOBY A, sudy ze zmíněného pivovaru byly všude po ulicích. OSOBA B byla v té době v Pivovaru Samson. Nešlo ztrátám zabránit. Zachraňovali, co se dalo. Byl zatopen dvůr, sklepy, slady i lahvárna.

23.2.6 Výpověď OSOBY C

Pro tentokrát byl dotazovaný muž. Začátek povodně si již nepamatuje. V letních měsících není v Českých Budějovicích, proto nemůže přesně říct, jak probíhalo varování a následná evakuace, přesto, že bydlí pár metrů od řeky. Neustálé deště sledoval prostřednictvím televize. Již při vzniklé povodni se pokoušel dostat do města, avšak tam ho policie nepustila. Po opadnutí vody a puštění do města uviděl neskutečné škody. Jeho dvoupatrový podsklepený dům byl zaplaven do výše 80cm, sklep kompletně pod vodou. Hasiči vyčerpávali sklepy. Na zahradách byly různé věci z okolních domů. Plot povalený. Následné vyklízení probíhalo přes týden. Všechny poničené věci se vyhazovaly před baráky. V ulici se tak vytvořila skoro deset metru dlouhá, přes dva metry vysoká hromada poškozených věcí. Podmínkou znovu nastěhování bylo uděláním nové kanalizace v domě, která byla povodní zničena. Škoda nebyla až tak vysoká, neboť ač je to rodinný dům, byt je ve zvýšeném přízemí – díky tomu se voda nedostala až do obytné části. Škody byly tedy hlavně ve sklepech, na omítkách, podlahách, sklepních oknech a dveřích. Jako poučení do budoucna je nenechávat žádné cenné věci ve sklepech, nejlépe nenechávat tam vůbec nic, už jen kvůli plísní, kterou likviduje do dnes.

23.2.7 Výpověď Blanky Kubátové

Před začátkem povodní zrovna paní Blanka odjela s rodinou na dovolenou do Slovinska. Pár dnů na to dostali zprávy z domova, že se přes jižní Čechy přehnala první vlna povodní. Hned proto ukončili dovolenou a jeli zpět domů. V Rakousku, v Linzi na mostě přes rozvodněnou řeku tlačili vodu před sebou. Bylo riziko utopení aut. Když dojeli domů do Vyššího Brodu, silně pršelo. Bydleli v rodinném domu hned u řeky. Sousedí jim pověděli, co se za uplynulý týden stalo. Začaly obavy z další velké vody. Rychle si proto nakoupili potraviny do zásoby. Řeka začala stoupat. Klášterní rybníček, který je hned naproti nim se začal rozlévat do okolí a začal téct přes silnici do řeky. Voda stále stoupala. Místní dobrovolní hasiči už byli v pohotovosti a začali ukotvovat nedalekou dřevěnou lávku a z protějšího parkoviště odtahovali zaparkovaná auta. V odpoledních hodinách dostali místním rozhlasem varování o hrozící povodni, ať se přesunou na bezpečná místa. Řeka stoupala už hodně nahoru a začala se vylévat do zahrad. V podvečer zazvonili hasiči u jejich dveří s rozkazem okamžité evakuace. Měli štěstí, neboť měli kam jít. Měli švagrovou na kopci, u které mohli zůstat. Když voda začala opadávat, a byl jim umožněn návrat domů, uviděli ohromné škody. Z toho pohledu se paní Blanka rozbřečela. Voda nejvíce postihla sklep. Všichni si začali

pomáhat s úklidem navzájem. Na zahradách měli zničené ploty, odplavané dřevo, neskutečný nános bahna, písku, mrtvých ryb a komunálního odpadu. Dobrovolní hasiči a městys Vyšší Brod rozmístnili několik kontejnerů do ulic, který pak následně vyváželi. Jen jejich ulice je naplnila 3x. Zástupci města rozváželi hygienické potřeby. Hasiči obcházeli domy s nabídkou pomoci při likvidaci škod. I když si na to vzpomene s odstupem času, běhá ji mráz po zádech. Slyšet ten silný prou řeky, jak se valí v korytě a pak i mimo je hrozný. Po skončení s úklidem odnesli všechny nevytřebené desinfekce, a úklidové prostředky na městský úřad, aby je poslali dál. Ráda by ještě jednou poděkovala hasičům a všem sousedům, kteří přijeli pomoc.

23.2.8 Výpověď Zuzany Valentin

Paní Zuzana si pamatuje na všechny povodně, avšak nejvíce jí zasáhly právě ty v roce 2002. Situaci prožívala jak na Lipně nad Vltavou tak i v Českých Budějovicích. Její pomoc spočívala ve věnování čistících a úklidových prostředků a oblečení potřebným. Chování ostatních lidí popsala bohužel ne moc kladně. Pomoci chtěl jen někdo, a to třeba jen pro to, že se chtěl zviditelnit. Ostatní byli rádi, že se jich to netýká. Jediné co by vyzdvihla je fakt, že ti, co vykrádali opuštěné domy, si měly zasloužit tvrdé tresty. O práci složek IZS se ovšem vyjádřila velice hezky, dělali vše, co mohli, kolikrát i více, než byla jejich povinnost. Škody naštěstí pocítila jen psychické, a to jen na krátkou chvíli. V osudnou dobu byla s dětmi na dovolené u Lipna. Ráno se vzbudili ve vodě. Nechali tam všechny věci a jeli odvést děti do Budějovic, avšak již u Výstaviště bylo plno vody. Odmítli je pustit dál. Naštěstí se nad ní jeden policajt slitoval, a poradil jí cestu přes Hlubokou nad Vltavou. Tato cesta byla hned po průjezdu také uzavřená. Domů, na sídliště, se tedy dostala. Jak bylo již zmíněno, v podstatě žádná škoda se paní Zuzaně nestala. Avšak pro budoucnost ví, že by se nikdy nenastěhovala do povodňového pásma. A také již ví, že je potřebné vždy nejdříve zaopatřit děti a staré lidi.

23.2.9 Výpověď Jany Hrubé

Paní Jana též popisuje události z roku 2002, na území Českých Budějovic. Pomocných prací se bohužel nemohla účastnit, neboť měla malého syna. I přesto cítila velké zoufalství a beznaděj. Práci složek IZS naprosto chválila. Všichni byly fantastický a ochotný, i když byli sami vyčerpaný.

23.2.10 Výpověď OSOBY D

Další dotazovaná osoba se účastnila velice aktivně při mnoha povodních. V roce 2002 pomáhala s humanitární sbírkou po ČČK jako dobrovolník. V roce 2009 a v roce 2010 fungovala jako podpora informovanosti v rámci sociální sítě Facebook. Tato práce spočívala v uklidňování rodičů dětí, co byli na táboře. Pracovníky složek IZS hodnotí kladně. Nemyslí si, že by někdo dělal něco špatně, i když se někdy může zdát, že se něco mohlo udělat lépe. Dotazovanou naštěstí ani jedna povodeň nijak nezasáhla.

23.2.11 Výpověď Petry Pavelcové

Povodně 2002 pamatuje jako 15letá dívka, která měla brigádu v hospodě. Když voda zaplavila silnici, měla veliký strach a věděla, že se již domů nedostane. Použila bych však spíše její druhou výpověď. Při povodních 2006 byla již dobrovolná hasička. Pamatuje si, jak pytlovala písek do pytlů, které byly pak následně rozdávány lidem. Je ráda, že je dodnes dobrovolnou hasičkou a může kdykoliv pomoci.

23.3 Výpovědi pracovníků HZS

Bohužel, domluvené rozhovory se uskutečnit nemohli, a hasiči, kteří mi byli ochotni poskytnout odpovědi i v této době, jsou bohužel moc mladí na to, aby se povodní účastnili již jako pracovníci HZS. Avšak pár výpovědí jsem přece jen získala.

23.3.1 Výpověď Jana Tůmy

Pan Tůma zažil a popisuje povodně 2002, jak ve vsi Vlkovice tak v Českých Budějovicích. Jeho funkce je velitel jednotky a čtyři JPO IV. V 1:00 hodin ráno probudili celou jednotku. Měli se dostavit na krajské ředitelství HZS Jihočeského kraje. Po příjezdu na ředitelství byli odesláni na stanoviště pytlových hrází na místo SKP Č. Budějovice. Tam už byly i jiné jednotky, které tato skupina střídala. Jako velitel zašel p. Tůma za velitelem úseku, který určil jeho jednotce místo na stavění hráze z pytlů. Celá doba zásahu probíhala za tmy. Při rozednění všechny překvapila výška vody, která byla za pytlovou hrází, která dosahovala do výšky očí. Kolem 8:00 hodiny se zásah ukončil z důvodu protržení pytlové hráze asi 2 kilometry proti proudu. Obdrželi proto nový úkol, a to obcházet bytové domy a oznamovat občanům, že je nařízená evakuace. Po návratu na domovskou základnu vzali požární stříkačku PS12 a jeli občanům vytahovat vodu ze sklepů a garáží. Další den byli povoláni na čerpání vody do Českých Budějovic, do Husovy kolonie. Ve vsi Vlkovice byli lidé vstřícní, vděční za každou pomoc. Zatímco v Českých Budějovicích to bylo horší. Lidé

necháпали důvod evakuace. Při konstatování věty "KDYŽ NEPOSLECHNETE, NIKDO PRO VÁS NA LODI NEPOJEDE" se musel zvýšit hlas a většina lidí až poté uposlechla. Jako jedinou věc, kterou by udělal jinak je, že by naordinoval své jednotce a sobě samému víc odpočinku při zásahu.

23.3.2 Výpověď p. Kdolskýho

Povodeň kterou mi popsal byla z roku 2013. Zasahoval u třech zatopených sklepů a u několika podmáčených zahrad. Jezdil s čerpadlem a pomáhal občanům odčerpávat vodu. Bohužel u několika občanů se při zásahu setkal s arogancí. Také si posteskl, že velkou nepříjemností jsou schované poklopy kanálů v trávě.

23.3.3 Výpověď Václava Hošna

Pan Václav je členem SDH Netolice. Povodně zažil všechny již jako člen, tudíž při všech byl nápomocen. Jak sám řekl, popisovat všechny by bylo příliš zdlouhavé, což vidím jako ohromnou škodu, neboť právě na těchto výpovědích jsem chtěla co nejvíce stavět. Byl ale ochoten sdělit mi alespoň výpověď z roku 2002. Právě v tomto roce byl vyzván k pomoci na vyžádání krajského záchranného sboru ČR. Nezasahoval tedy jen na území katastru Netolice, ale i okolních obcí. Jeho hlavní práce byla monitoring okolí, pytlování písku, odstraňování překážek z vodních toků a i mimo ně. Dále čerpání vody ze zatopených prostor. Byl zároveň i dokumentarista. Byli dny, kdy pracovníci IZS nespali i 40 hodin. Chování občanů popisuje více méně kladně. Ti, co byli zasaženi vodou byli vděční za pomoc, ale byli i takový, co nebyli v ohrožení, nebydleli přímo v zasažených oblastech a neustále telefonovali, že mají trochu zatopený sklep. Kolikrát bylo jejich chování arogantní. Dále se také zmiňuje o občanech tzv. „čumilech“, kteří jen postávali, překáželi, radili a vystavovali se nebezpečí v zakázaných oblastech. Každá povodeň v něm zanechala vzpomínku, jak dobrou tak i zlou. Ale má hlavně dobrý pocit z dobře odvedené práce a z poděkování lidí, kterým pomohl. Dodal ještě, že si nevybavuje, v jakém to bylo roce, ale paradoxní je, že při návratu z protipovodňového zásahu, byl vyhlášen výjezd k požáru domu. Takže i při povodních může hořet.

Závěr

V poslední době dochází k obrovským klimatickým změnám a extrémním výkyvům počasí, které často vedou k velkým škodám na majetku a někdy bohužel i ke ztrátám na lidských životech. Povodně nám tedy jako přírodní katastrofa vyvolávají nejčastěji krizový stav či situaci především na jihu Čech. Povodně nevznikají samozřejmě jen díky silným a dlouhotrvajícím srážkám, dochází k nim třeba i díky protržení hráze. V tomto případě se může jednat také o lidské zavinění (použití levnějších materiálů, špatné technologie, spěch atp.). Proč jsou tedy častější a silnější s katastrofickými následky? Jedním z důvodů je fakt, že žijeme v době, kdy je možné vše dohledat a hlavně zaznamenat, proto nemůžeme tolik porovnávat povodně do 19. století jako od 19. století, přesto ten fakt o častějším výskytu zde je. Já si nemyslím, že by se až natolik klimatické změny postaraly o častější vznik povodní. Myslím si, že za to můžou především lidé a to hlavně kvůli zastavěné ploše. Důsledkem toho se stalo, že krajina na většině území naší republiky nedokáže správně hospodařit s vodou. Byly totiž odstraněny drobné prvky, které jsou ale pro přírodu naprosto důležité, jedná se především o odstranění mezí, mokřadů, narovnaní řek atp. Kvůli odstranění se dešťová voda nemá kde zadržet a stéká do potoků a řek, rychle se pak plní zkrácená a zregulovaná koryta řek. Povodňové vlny jsou proto rychlejší a prudší. A čím že ty povodně podporujeme? Donedávna byly zásahy do krajiny zdánlivě prospěšné. Jejich plošné rozšíření nám dnes ale přináší řadu dříve nepoznaných problémů. Změnili jsme plochy polí, jsou nevhodně osázená a kvůli plodině, jako je kukuřice - voda steče a nevsakuje se, voda je znečištěná a kalná kvůli splachování ornice. Mezi další problémy patří jednodruhové lesy, které nepojmou tolik vody při dešti. Mezi závažnější problémy patří regulované toky, které jsou uměle narovnané a zkrácené. Tím se zmenšil celkový objem vody, které koryto pojme, a protože se voda nemá kam rozlévat, rychle stoupá hladina a povodňová vlna je potom rychlejší a silnější. A za nejhorší problém vidím „betonování“ krajiny! Jedná se o zpevněné plochy pro parkování, stavbu budov a přístupové komunikace. Podle statistik zmizí každý den 17 hektarů volné půdy. Je logické, že voda, která se zde dříve mohla vsakovat do půdy, je nyní při dešti ve vodních tocích prostě „navíc“. Opravdu nemůžeme povodním alespoň z malé části zabránit? Nemysleme na zisk, dbejme zákonům přírody.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ALLABY, M. *Floods*. Facts On File Inc, 2003. 208 s. ISBN 0-8160-4794-4.
2. BRÁZDIL, R. *Historické a současné povodně v České republice*. Brno : Masarykova univerzita; Praha, 2005. Historie počasí a podnebí v českých zemích, 369 s. ISBN 80-210-3864-0.
3. CEMPÍRKOVÁ, S., RATHAUSKÝ, Z., RICHTER, R., SPÁLENKOVÁ, M., VALÁŠEK, J., *Povodeň: co dělat : publikace pro menší obce*. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2015. 167 s. ISBN 978-80-905615-1-9.
4. ČAMROVÁ, L. *Ochrana před povodněmi v urbanizovaných územích*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2007. 82 s. ISBN 978-80-86684-48-2.
5. ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ J. *Povodňové škody a nástroje k jejich snížení*. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, 2006. 420 s. ISBN 80-86684-35-0.
6. ČAMROVÁ, L., JÍLKOVÁ, J. *Povodně v území – institucionální a ekonomické souvislosti*. Praha Eurolex Bohemia. 2007. 184 s. ISBN: 80-7379-000-9.
7. DAŇHELKA, J., KUBÁT, J., ŠERCL, P., ČEKAL, R. *Povodně v České republice v červnu 2013*. Praha : Český hydrometeorologický ústav Praha, 2014. 85 s. ISBN 978-80-87577-41-7.
8. KAŠPÁREK, L. *Jarní povodeň 2006 v České republice*. Praha : Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka, 2006. 96 s. ISBN 80-85900-61-0.
9. KOVÁŘ, D. *Budějovice a velká voda: historické ohlednutí*. České Budějovice: Veduta, 2002. 55 s. ISBN 80-903040-2-8.
10. KOVÁŘ, M. *Ochrana před povodněmi: řešení přirozených a zvláštních povodní*. V Praze: Triton, 2004. 100 s. ISBN 80-7254-499-3.
11. KOZÁK, J. *Povodně v českých zemích*. Praha: Professional Publishing, 2007. 144 s. ISBN 978-80-86946-39-9.
12. LANGHAMMER, J. - *Povodně a změny v krajině*. Praha: Katedra fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2007. 396 s. ISBN 978-80-86561-86-8.
13. PELÍŠEK, A. – *Povodeň jižní Čechy srpen 2002*. 2003. 72 s.
14. ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.

15. TOMÁŠEK, A. *Žijeme v záplavovém území*. Praha : Člověk v tísní, 2015. 59 s. ISBN 978-80-87456-76-79 .

Elektronické zdroje

1. Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy. *Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy* [online]. © 2016 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://bezpecnost.praha.eu/clanky/zakladni-pojmy>>.
2. BRÁZDOVÁ, M. *Odhad ztrát lidských životů při povodni*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav vodních staveb, 2012. Vedoucí disertační práce : prof. Ing. Jaromír Říha, CSc. 166 s. [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=89202>.
3. EUR-Lex - 32007L0060 - EN - EUR-Lex. *EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32007L0060>>.
4. Evakuace | Portál krizového řízení HZS JmK. *Home | Portál krizového řízení HZS JmK* [online]. © 2020. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <<https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi/evakuace>>.
5. Evakuace obyvatelstva - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/evakuace-obyvatelstva.aspx>>.
6. Evakuační zavazadlo. Co má obsahovat a kdy se vám hodí? | BOZP.cz. *Školení BOZP, školení PO - online, rychle a levně | BOZP.cz* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.skolenibozp.cz/aktuality/evakuacni-zavazadlo>>.
7. HRDÝ, R. *Povodně v jihočeském kraji*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí diplomové práce : Ing. Marta Spálenková. [online]. © [cit. 2020-12.20]. Dostupné z WWW: <https://theses.cz/id/ovj85z/PDF_Diplomka_-_Povodn_v_Jihoeskm_kraji.pdf?lang=en>. 150 s.
8. HZS Jihočeského kraje - Krizový plán Jihočeského kraje - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky*

- [online]. © 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/krizovy-plan-jihoceskeho-kraje.aspx>>.
9. Informace pro osoby zasažené mimořádnou událostí - Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky* [online]. © [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/informace-pro-osoby-zasazene-mimoradnou-udalosti.aspx>>.
 10. Krizové stavy - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>>.
 11. Liberecký kraj. *Novinykraje.cz* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.novinykraje.cz/liberecky/2020/06/22/kdyz-vas-zaplavi-voda-mate-spravne-uzavrenou-pojistku-pokud-ne-nedostanete-od-pojistovny-nic/>>.
 12. Ochrana obyvatelstva v České republice - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>>.
 13. Ochrana před povodněmi v České republice: Náměšť nad Oslavou. *Náměšť nad Oslavou: Titulní stránka* [online]. © 2020 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.namestnosl.cz/ochrana-pred-povodnemi-v-ceske-republice/d-2809/p1=2669>>.
 14. *Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi v ČR* [online]. © [cit. 2021-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/soubor/povodne-pdf.aspx>>.
 15. Povodeň - cs.LinkFang.org. *Vítejte ve - cs.LinkFang.org* [online]. © 2021 [cit. 2021-01-12]. Dostupné z WWW: <<https://cs.linkfang.org/wiki/Povode%20c5%88>>.
 16. Povodeň - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/povoden.aspx>>.
 17. Povodňové plány (ÚKZÚZ) [online]. © 2009 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/pripravky-na-ord/legislativa/legislativa-cr/100053128.html>>.

18. Svět po koronaviru (1. část): krize a stabilita - Tichý koutek. *Čtu, píšu, opravuji, vylepšuji - Tichý koutek* [online]. © 2021 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <<https://www.tichy-koutek.cz/pouceni-z-krizoveho-vyvoje-1/>>.
19. Systém krizového řízení - Hasičský záchranný sbor České republiky. *Úvodní strana - Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.hzscr.cz/clanek/krizove-řízení-a-cnp-system-krizoveho-řízení-system-krizoveho-řízení.aspx>>.
20. *Vyhodnocení jarní povodně 2006 na území České republiky*. [online]. Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka. 2006 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vuv.cz/files/pdf/problematika_povodni/povoden-2006_souhrnna_zprava.pdf>.
21. Záplavová čára - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2020 [cit. 2020-11-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/zaplavova-cara.aspx>>.
22. Záplavová území - Ministerstvo životního prostředí. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. © 2008 [cit. 2020-11-10]. Dostupné z WWW: <https://www.mzp.cz/cz/zaplavova_uzemi>.
23. Záplavy z roku 2013 si vyžádaly 15 životů a miliardové škody - Naše voda. *Naše voda* - [online]. © 2011 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.nase-voda.cz/zaplavy-roku-2013-si-vyzadaly-15-zivotu-miliardove-skody/>>.

Legislativní dokumenty

1. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>>.
2. 240/2000 Sb. Krizový zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2020-10-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>>.
3. 254/2001 Sb. Vodní zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © 2010 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>>.

Seznam zkratek

ČČK – Český červený kříž

ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav

HZS – Hasičský záchranný sbor

HZSČR - Hasičský záchranný sbor České republiky

IZS – Integrovaný záchranný systém

JPO - jednotky požární ochrany

MZe – Ministerstvo zemědělství

MŽP - Ministerstvo životního prostředí

PČR – Policie České republiky

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

SKP – Sportovní klub Policie

SPA – Stupeň povodňové aktivity

ÚKZÚZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

VŠTE - Vysoká škola technická a ekonomická

VŠERS - Vysoká škola evropských a regionálních studií

ZVHS – Zemědělská vodohospodářská správa